

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БАС ПРОКУРАТУРАСЫНЫҢ
ЖАНЫНДАҒЫ ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ОРГАНДАРЫ АКАДЕМИЯСЫ

АДИЛЬБЕКОВ ЕРНАР САТБЕКҰЛЫ

Ішкі істер органдарында қылмыскерлерді іздестіру қызметін ұйымдастыру
мәселелері

7М12301 - «Құқық қорғау қызметі» (бейінді бағыт) білім беру бағдарламасы
бойынша ұлттық қауіпсіздік және әскери іс магистрі дәрежесін алуға арналған
магистрлік жоба

Ғылыми жетекші:

Жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру

институты Арнайы заң пәндері

кафедрасының доценті,

Р.А. Медиев

PhD докторы, қауымдастырылған

профессор (доцент), әділет кеңесшісі

Қосшы қ., 2023 ж.

ТҮЙІНДЕМЕ

Диссертациялық зерттеу жобасы Ішкі істер органдарының қызметінде қылмыскерлерді іздестіруді ұйымдастыру мәселелерін зерттейді. Диссертациялық жоба кіріспеден, екі негізгі бөлімнен және оларға кіретін алты кіші бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған көздер тізімінен тұрады.

Диссертациялық жобада ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын ұйымдастырудың жалпы мәселелеріне және ішкі істер органдарының іздестіру жүргізуінің ұйымдастырушылық және тактикалық ерекшеліктеріне баса назар аударылды.

РЕЗЮМЕ

В диссертационном проекте исследования изучаются проблемы организации розыска преступников в деятельности органов внутренних дел. Диссертационный проект состоит из введения, двух основных разделов и шести входящих в них подразделов, заключения, списка использованных источников.

В диссертационном проекте были сделаны акценты на общие вопросы организации розыскной работы органов внутренних дел и организационные и тактические особенности проведения розыска органами внутренних дел.

SUMMARY

In the dissertation research project, the problems of organizing the search for criminals in the activities of the internal affairs bodies are studied. The dissertation project consists of an introduction, two main sections and six subsections included in them, a conclusion, a list of sources used.

In the dissertation project, emphasis was placed on the general issues of organizing the search work of the internal affairs bodies and the organizational and tactical features of the search by the internal affairs bodies.

МАЗМҰНЫ

БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР	4
КІРІСПЕ	5
1. ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ ІЗДЕСТІРУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ	9
1.1 Ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын ұйымдастырудың жалпы жүйесі	9
1.2 Өртүрлі санаттағы адамдарды іздестіру жөніндегі бастапқы шаралар	19
1.3 Іздестіру іс-шараларын жүргізу кезінде ішкі істер органдары бөлімшелерінің өзара іс-қимылы	24
2. ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ ІЗДЕСТІРУ ЖҮРГІЗУІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ТАКТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	27
2.1 Республикалық іздестіруді ұйымдастыру және жүргізу тактикасы	27
2.2 Мемлекетаралық іздестіруді ұйымдастыру және жүргізу тактикасы	36
2.3 Халықаралық іздестіруді ұйымдастыру	41
ҚОРЫТЫНДЫ	46
ҚОЛДАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗБЕСІ	48
ҚОСЫМША 1. Енгізу актісі	53

БЕЛГІЛЕР МЕН ҚЫСҚАРТУЛАР

ААІЖ	–	Автоматтандырылған ақпараттық іздеу жүйесі
АӨО	–	Ақпараттық-өндірістік орталық
АХАТ	–	Азаматтық хал актілерін тіркеу
АІБ	–	Аудандық ішкі істер бөлімі
БП	–	Бас прокуратура
ЖПҚ	–	Жол-патрульдік қызмет
ЖТӨ	–	Жасырын тергеу әрекеттері
ЖІҚ	–	Жедел-іздігіру қызметі
ЖІ	–	Жедел іздігіру іс-шаралары
КПД	–	Көлік полициясы департаменті
КПД	–	Криминалдық полиция департаменті
ҚАЖ	–	Қылмыстық атқару жүйесі
ҚАІБ	–	Қалалық аудандық ішкі істер бөлімі
ҚК	–	Қылмыстық кодексі
ҚПК	–	Қылмыстық процесстік кодексі
ҚР	–	Қазақстан Республикасы
ҚСЖАЕАЖК	–	Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі
ПД	–	Полиция департаменті
СДТБТ	–	Сотқа дейінгі тергеп-тексерудің бірыңғай тізілімі
т.б.	–	тағы басқа
ТМД	–	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
ҰҚК	–	Ұлттық қауіпсіздік комитеті
ҰОБ	–	Ұлттық орталық бюро
І	–	іздеу ісі
ІБ	–	Ішкі істер бөлімі
ІМ	–	Ішкі істер министрлігі
ІО	–	Ішкі істер органы

КІРІСПЕ

Зерттеудің өзектілігі. Құқық қорғау органдары қызметінің заңнамалық базасын жетілдіру, олардың қолданылу аясына азаматтардың едәуір саны тартылады және қоғамдағы тұрақтылық, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын, қоғам мен мемлекеттің мүдделерін қылмыстық қол сұғушылықтардан қорғаудың сенімділігіне сенімділік жұмыс істеу тиімділігіне байланысты болады, елдегі құқықтық тәртіптің жай – күйі - Қазақстан Республикасының құқықтық саясат тұжырымдамасының негізгі ережелерінің бірі.

Сонымен бірге, Қазақстан Республикасының Конституциясы адам, оның құқықтары мен бостандықтары ең жоғары құндылық болып табылатыны туралы ережені бекітті. Оларды тану және сақтау - мемлекеттің міндеті. Демократиялық, құқықтық азаматтық қоғамның деңгейі оның адам мен азаматқа тиесілі құқықтар мен бостандықтардың кең ауқымын қорғауды қаншалықты қамтамасыз ете алатындығына байланысты [1].

Бұл мәселені шешуде басқа мемлекеттік органдармен және жалпы жұртшылықпен өзара іс-қимылда қылмыстардың алдын алу мен ашуды қамтамасыз етуге шақырылған қоғамдық тәртіпті қорғау органдары маңызды рөл атқарады.

Құқық бұзушыларды жазалаудың сөзсіздігін қамтамасыз етудің негізгі жолы қылмысты тез және толық ашу, анықтау, тергеу органдарынан және хабар-ошарсыз кеткен соттан жасырынған адамдарды, сондай-ақ іздестірілгендердің өзге де санаттарын іздестіру болып табылады.

Қылмыс жасаған адамдарды анықтау және тергеу органдарынан жалтару, жазаны өтеу, қамау орнынан немесе қамаудан қашу тергеуді қалыпты жүргізуге және сот талқылауына, жаза мақсаттарын жүзеге асыруға кедергі келтіреді.

Жоғарыда айтылған қиындықтарға байланысты зерттеу тақырыбы өте өзекті әрі оның өз шешімін табуы осы саладағы құқықтық қатынастар үшін маңызды болып табылады.

Шешілетін ғылыми проблеманың немесе практикалық міндеттің қазіргі уақыттағы жағдайын бағалау. ПО-да қылмыскерлерді іздестіру қызметін ұйымдастыру мәселелері үнемі дамып отырады, дегенімен Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті құрған құқықтық статистиканың Интернет-порталынан қарай аламыз, мысалы 2017 жылы Ішкі істер органдары іздестірген адамдардың жалпы саны — 10181 іздестірілген; 2018 жылы — 3728 іздестірілген; 2019 жылы — 3531 іздестірілген; 2020 жылы — 2808 іздестірілген; 2021 жылы — 2673; 2022 жылы — 2522 іздестірілгенді құрады. Жоғарыда айтылғандардың барлығы қашып кеткен және жасырынған қылмыскерлердің үлкен қоғамдық қауіптілігін және оларды іздестіру, ұстау және іздестірілгендерге қатысты заңда көзделген шараларды қолдану жөніндегі жұмысты түбегейлі күшейту қажеттігін куәландырады.

Зерттеу мақсаты, міндеттері, объектісі мен тақырыбы.

Зерттеудің мақсаты:

Ішкі істер органдарының жедел қызметкерлерінің қылмыскерлерді іздестіру жөніндегі қызметін ұйымдастыру мәселелерін зерделеу және іздестіру шараларын жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралардың тиімділігін арттыруға бағытталған ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің міндеттері:

- Ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын ұйымдастырудың жалпы мәселелерін зерттеу;
- Ішкі істер органдарының іздестіру жүргізуінің ұйымдастырушылық және тактикалық ерекшеліктерін зерттеу;
- Қылмыскерлерді іздестіру бойынша ПО жедел қызметкерлерінің қызметін жетілдіру бойынша ұсыныстар дайындау;

Зерттеу тақырыбы.

Қазақстан Республикасының заңнамасын (Конституциялық; Қылмыстық, Қылмыстық-процестік, жедел-іздестіру заңнамасын; ЖІҚ жүзеге асырумен байланысты жекелеген қоғамдық қатынастарды реттейтін Қазақстан

Республикасының заңдарын; ведомстволық нормативтік-құқықтық актілерді және басқаларын), халықаралық құқықты және шет елдердің заңнамасын іздестіру жұмысын регламенттеу бөлігінде зерделеу және талдау болып табылады.

Зерттеуді жүргізудің әдістері мен әдіснамалық негіздері.

Зерттеу әдістемесі мен әдіснамалық негіздері танымның диалектикалық-материалистік әдісіне, сондай-ақ зерттеудің жалпы ғылыми және жеке әдістеріне, оның ішінде салыстырмалы құқықтық, статистикалық талдауға негізделген.

Ғылыми жаңалықтың негіздемесі.

Бұл зерттеудің жаңалығы авторлардың ішкі істер органдарының іздестіру жұмысының әртүрлі аспектілерін зерттеуге арналған еңбектерінде тек жекелеген аспектілерге ғана әсер еткендігімен анықталады.

Қорғауға шығарылатын практикалық ұсынымдар:

1. Халықаралық іздестіруге жариялау туралы қаулыларды санкциялауды алып тастау.

Себебі, Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 292-бабына сәйкес тергеп-тексеруді жүзеге асыратын орган адамды іздестіруге хабарлау құқығына илі, бұл ретте адамды халықаралық іздестіруге жариялау үшін соттың санкциялауына жататын жеке қаулы шығару талап етіледі (ҚПК-нің 292-бабының 4-бөлігі) біздің ойымызша, бұл артық, себебі, бұған дейін соттың қамауда ұстау бұлтартпау шарасын санкциясын бергенін ескереу қажет.

2. Күдіктілердің шет елдерге заңсыз шығып кетулеріне автоматты түрде шектеу қойю мақсатында, тергеушімен сотқа дейінгі тергеп-тексерудің бірыңғай тізілімі шеңберінде ұйқамақ түріндегі бұлтартпау шарасын қолдану туралы қаулы шығарған кезде электронды қылмыстық істегі аталған бұлтартпау шарасын «Бүркіт» бірыңғай ақпараттық жүйесімен біріктіру қажет.

Апробация және нәтижелерін енгізу.

Магистрлік диссертацияның зерттеу автормен жарыққа шыққан төмендегі мақала көрініс тапқан: Құқықтану дамуының заманауи мәселелері мен үрдістері

және құқық қолдану практикасы мәселелері халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты: «Ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын жоспарлауды ұйымдастырудың кейбір ерекшеліктері» тақырыбындағы мақала.

1. ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ ІЗДЕСТІРУ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЖАЛПЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

1.1 Ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын ұйымдастырудың жалпы жүйесі

Жасырын қылмыскерлерді іздестіруді ұйымдастыруда және іс жүзінде жүзеге асыруда және басқа да іздестіру міндеттерін шешуде жетекші рөл криминалдық полиция қызметіне тиесілі. Ол өзінің құрылымдық бөлімшелерімен ішкі істер органдары жүйесінің барлық деңгейлерінде (ІМ, ПД, ІБ, КІД, қалалық-аудандық органдар, полиция бөлімдері) ұсынылған, кәсіби дайындалған жедел құрамы және жедел-іздестіру ақпаратының кең көздері, іздестіру жұмысын ұйымдастыру мен тактикасының практикалық негізделген жүйесі және жария емес құралдар мен әдістерді жұртшылықтың белсенді көмегі мен халық саны.

Қазақстан Республикасы ІМ Криминалдық полиция департаменті (ҚР ІМ КІД), оның басқармалары мен бөлімдері жергілікті жерлерде іздестіру жұмысы саласындағы бас бөлімшелердің ұйымдастырушылық функциясына ие. Атап айтқанда, оларға жедел-іздестіру қызметтерінің, ішкі істер органдары мен ішкі әскерлердің қызметін нақты ұйымдастыру мен үйлестіруді, сондай - ақ ұлттық қауіпсіздік органдарымен, ал қажет болған жағдайда - ҚР Қорғаныс министрлігінің әскери бөлімдерімен іздестіру іс-шараларын жүргізу кезінде олардың тығыз өзара іс-қимылын қамтамасыз ету тапсырылды.

Криминалдық полиция аппараттарына іздестіруде ішкі істер органдары мен олардың құрылымдық бөлімшелерінің күштері мен құралдарын пайдаланудың тиімділігіне, оларға іздестіру ақпаратын уақтылы жеткізуге, іздестірілушілерді тергеуден, соттан және жазаны өтеуден жалтаруға және ұзақ уақыт жасыруға ықпал ететін жағдайларды жою бойынша қабылданып жатқан шараларға, іздестіру тапсырмаларын орындау мерзімдері мен сапасына бақылауды жүзеге асыру құқығы берілген.

Криминалдық полиция аппараттары ішкі істер органдары мен ішкі әскерлердің іздестіру жұмыстарын ұйымдастырудың оң тәжірибесін зерделеумен, жинақтаумен және таратумен айналысады, жедел-іздестіру қызметінің тактикалық тәсілдерін, нысандары мен әдістерін жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлейді және енгізеді.

Қазақстан Республикасы ІІМ Криминалдық полиция басқармаларында, бөлімдерінде іздестіру жұмыстарын тікелей жүзеге асыру үшін олардың екі бөлімінен тұратын криминалдық іздестіру басқармасы құрылды:

- Қылмыстық қылмыскерлерді іздеу бөлімі.

ПД, ПБ, КПД-да жергілікті жағдайлар мен оның көлемін негізге ала отырып, облыстардың және ірі қалалардың ішкі істер органдарының іздестіру қызметін мамандандырылған басқару мәселелерін шешу жүктелетін іздестіру бөлімшелері (бөлімдері, бөлімшелері, топтары) құрылады.

Криминалдық полиция аппараттарының іздестіру бөлімшелері:

- іздестіру қызметі саласында ақпараттық жұмысты және жоспарлауды жүзеге асырады;

- облыстың әртүрлі аудандарында жүргізілетін іздестіру бойынша жедел-іздестіру іс-шараларын үйлестіреді;

- басқа облыстардың, қалалардың ішкі істер органдарымен өзара іс-қимылды ұйымдастырады;

- Қазақстан Республикасының ІІМ, әртүрлі ішкі істер органдары және басқа да құқық қорғау органдарынан келіп түсетін іздестіру тапсырмаларының орындалуын бақылайды;

- ішкі істер органдарының әртүрлі қызметтері мен бөлімшелерінің күштері мен құралдарын іздестіруде пайдаланудың тиімділігін зерделейді;

- ішкі істер органдарына жасырынған қылмыскерлерді іздестіруді ұйымдастыруда, қылмыскерлерді тергеу мен соттан жалтаруға ықпал ететін жағдайларды анықтауда және жоюда, сондай-ақ жазасын өтеуде практикалық көмек көрсетеді;

- іздестіру және байқау істері бойынша жұмыстарға жүйелі бақылауды жүзеге асырады;

- іздестіру жұмысының оң тәжірибесін зерттейді және таратады;

- жасырынған қылмыскерлерді, хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздестіру жөніндегі азаматтардың шағымдары мен арыздарын қарайды және олар бойынша тиісті шешімдер қабылдайды.

Сонымен қатар, ПМ, ПБ, АПБ криминалдық полиция басқармаларының (бөлімдерінің) іздестіру бөлімшелерінің қызметкерлері жасырын қарақшыларды, кісі өлтірушілерді, басқа да қауіпті қылмыскерлерді іздестіру бойынша аса күрделі істерді жүргізуде.

Оларға ақпараттық орталықтармен бірлесіп іздестіру ақпараты бюллетеньдерін шығару міндеті жүктеледі.

Іздестіру жұмыстарының үлкен көлемін орындайтын ірі қалалық аудандық ішкі істер органдарының криминалдық полиция бөлімшелерінде іздестіру жөніндегі жедел уәкілдер бөлінеді.

Іздестіру жұмыстарын жүргізудегі мамандану қылмыстық іздестірудің басқа қызметкерлерін іздестіру міндеттерін шешуден босатуды білдірмейді. Олардың әрқайсысы өзінің тікелей функционалдық міндеттерін орындаумен қатар, іздестіруге жарияланған қылмыскерлердің орналасқан жерін анықтау, айыпталушылар мен сотталғандардың қылмыстық жауаптылыққа тартылудан және жазасын өтеуден жалтаруының алдын алу, бастамашыл жедел-іздестіру жұмыстарын жүзеге асыру үшін барлық қолда бар мүмкіндіктерді (атап айтқанда, жеке іздестіру, барлау сауалнамасы, көмекші қызметкерлердің көмегі) белсенді пайдалануға тиіс құқық бұзушылықтар жасауға болатын адамдардың шоғырлану орындарындағы және іздестірілетіндер пайда болуы мүмкін басқа жерлердегі шаралар [2].

ПМ, ПД, ПБ басқа бөлімшелерінің жедел қызметкерлеріне еліміздің басқа аудандарынан келетін және осы аппараттар қызмет көрсететін объектілерде жұмыс істейтін азаматтар арасында жасырынған қылмыскерлерді анықтау үшін жедел-іздестіру іс-шараларын жүргізу бойынша міндеттер жүктеледі. Сонымен

қатар, олар алаяқтарды, жалған ақша жасаушыларды және басқа да қылмыскерлерді іздестіруге қатысады, оларға қатысты жасырын әзірлеу немесе жедел тексеру жүзеге асырылады. Бұл бөлімшелердің маңызды функциясы- аталған адамдардың тергеу мен соттан жалтаруына ықпал ететін жағдайларды анықтау.

Оларды жасырын әзірлеуге қатысқан қылмыстық полицияның жасырын қызметкерлерін жасырын қылмыскерлерді анықтау мақсатында практикалық қолдануға ерекше мән берілуі керек. Жасырын әзірлеуді басқа жедел-іздестіру бөлімшелері жүргізген жағдайларда, іздестіру жөніндегі жедел уәкілдер немесе криминалдық полицияның басқа да қызметкерлері олармен қажетті өзара іс-қимыл жасайды. Бұл басшылардан, ішкі істер органдары мен жедел-іздестіру аппараттарынан, жедел қызметкерлерден жасырын-жедел жұмысты одан әрі күшейтуді және жетілдіруді, әкімшілік аудандар мен оларда орналасқан объектілердің аумағына, шоғырлану орындарына тиімді жедел қызмет көрсетуді және қылмыстық және өзге де қоғамға қарсы элементтердің ықтимал пайда болуын ұйымдастыруды талап етеді.

Жедел-іздестіру шараларымен қатар, іздестіру жұмыстарын жүргізу кезінде заңнама полиция органдарына берген арнайы шаралар қолданылады. Олар полицияға берілген құқықпен байланысты [3]:

- азаматтарда жеке басын куәландыратын құжаттарды, атап айтқанда, адам қылмыс жасады деп күдіктенген жағдайда тексеруге;
- қылмыс жасады деп күдіктелген адамдарды қудалау кезінде, сондай-ақ қоғамдық тәртіпке немесе азаматтардың жеке қауіпсіздігіне қатер төндіретін қылмыстардың не бұзушылықтардың жолын кесу үшін азаматтардың тұрғын үйлеріне, кәсіпорындардың, ұйымдар мен мекемелердің үй-жайларына кіруге;
- басқа ықпал ету шаралары таусылған кезде бұзушылықтардың жолын кесу мақсатында, сондай-ақ құқық бұзушының жеке басын анықтау және құқық бұзушылық туралы хаттама (акт) жасау үшін әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамдарды полиция органдарына жеткізуге және үш сағатқа дейінгі мерзімге ұстауға;

- жеке басын, қаңғыбастық пен қайыр сұрағаны үшін ұсталған адамдарды анықтау;

- қылмыс жасады деген күдікпен ұсталған не қаңғыбастық пен қайыр сұрағаны үшін ұсталған, ал қажет болған жағдайда ұсақ бұзақылық жасағаны үшін әкімшілік қамауға алынған адамдарды суретке түсіріп, саусақ ізімен көшіріп алу.

Арнайы шараларға сондай-ақ қарулы қарсылық көрсеткен не аса қауіпті қылмыс жасаған кезде ұсталған қылмыскерді ұстау кезінде немесе басқа тәсілдермен және құралдармен ұстау мүмкін болмаған кезде қамаудан қашқан адамды (әйелдер мен кәмелетке толмағандарды қоспағанда) ұстау кезінде қару қолдану жатады.

Жасырын қылмыскерлерді іздестіру мақсатында қолданылатын маңызды арнайы шара ішкі және халықаралық желілерде азаматтық әуе кемелері жолаушыларының қол жүгін, багажын тексеру болып табылады.

Іздестіру жұмысының кешенді сипаты жедел-іздестіру қызметінің барлық әдістері мен құралдарын ескере отырып, оны жүзеге асыруға Ішкі істер органдарының барлық қызметтері мен бөлімшелерінің, сондай-ақ ішкі әскерлердің құрамалары мен бөлімдерінің белсенді қатысуын көздейді.

Іздестіру жұмысында Ішкі істер органдарының тергеу аппараттарының мүмкіндіктері толық пайдаланылуға тиіс.

Тергеу әрекеттерінің көмегімен тергеушілер іздестірілгендердің жеке басын анықтауға және оларды анықтаған кезде сәйкестендіруге мүмкіндік беретін деректерді алады;

- іздестірілгендердің жеке қасиеттері мен психологиялық ерекшеліктері, олардың байланыстары, тұрғылықты мекенжайлары, іздестіру мәні бар өзге де мәліметтер туралы ақпарат жинайды. Жауап алу, бетпе-бет ставкалар және басқа да тергеу әрекеттері жасырынған қылмыскерлердің жақындарына шын жүректен өкіну, кінәсін мойындау немесе қылмыстарды ашуға белсенді үлес қосу кезінде жауапкершілікті жеңілдету туралы заңнаманың ережелерін түсіндіруге үлкен мүмкіндіктер ашады. Іздестіріліп жатқан адамдардың

орналасқан жері туралы жедел ақпаратты іске асыру кезінде тергеу әрекеттерінің маңызы зор: тексерулер, тінту, алу, тексерулер жүргізу және жергілікті жерде айғақтарды нақтылау жасырынып жүрген қылмыскерлерді анықтауға және қажетті құқықтық негіздер болған кезде оларды Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 128-бабы тәртібінде ұстауға мүмкіндік береді [4].

Тергеушілер қылмыстық жауапкершілікке тартылған азаматтардың жеке басын зерттеу барысында іздеуде жүрген қылмыскерлерді анықтай алады, әсіресе ұсталғанға дейін қаңғыбастықпен айналысқандар, жергілікті емес адамдар [5].

Қазақстан Республикасының ІІМ полицияның жедел аппараттарынан тергеушілермен тығыз қарым-қатынас орнатуды талап етеді. Тергеу бөлімшелерінің басшыларына өз кезегінде: тиісті бұлтартпау шараларын сайлау туралы қаулылардың криминалдық полиция аппараттарына уақтылы жіберілуін бақылауды күшейту; іздеуді жүзеге асыру кезінде, оның ішінде тоқтатылған істер бойынша тергеушілердің жедел қызметкерлермен өзара іс-қимылын нығайтуға пәрменді шаралар қабылдау міндеті жүктеледі.

Учаскелік полиция инспекторлары жасырын қылмыскерлерді іздеуде үлкен мүмкіндіктерге ие [6]. Сенім білдірілген адамдарды, штаттан тыс қызметкерлерді, жасақ мүшелері мен жұртшылықты пайдалана отырып, жедел қызметкерлермен өзара іс-қимыл жасай отырып, учаскелік инспекторлар іздеудегі адамдардың ықтимал жасырыну мекенжайларын тексереді, олардың байланыстарын анықтайды және криминалдық полиция қызметкерлерімен келісім бойынша оларға жасырын бақылауды жүзеге асырады. Көші-қон қызметтерінің қызметкерлерімен тығыз байланыста олар: паспорт режимін жүзеге асыру кезінде іздеудегілерді анықтайды. Бұл ретте басқа республикалардан және облыстардан тұруға, уақытша және маусымдық жұмыстарға келген адамдарды тексеруге ерекше назар аударылады. Жасырынған қылмыскерлерді уақтылы анықтау үшін әкімшілік учаскенің аумағында туылған, тұратын не туыстық және өзге де байланысы бар әрбір іздестірілетін адамды учаскелік полиция инспекторлары тізімдік есепке қояды.

Учаскелік инспекторлардың іздестіру жұмыстарын жақсарту үшін оларды жедел жағдайдағы өзгерістер және іздестіруге жарияланған адамдар туралы жүйелі және жан-жақты хабардар ету қажет [6].

Тәжірибе көрсеткендей, көптеген қылмыскерлер іздеуде болған кезде қаңғыбас өмір салтын ұстанады, әлеуметтік пайдалы еңбекпен айналыспайды және көбінесе күнкөріс қылмыс жасау арқылы алынады. Сондықтан жасырын қылмыскерлерді іздестіруге және олар жасаған қылмыстарды ашуға қабылдағыш-дистрибьюторлар үлкен үлес қосады. Қабылдаушы-дистрибьюторлар Штаттарында тұратын криминалдық полиция қызметкерлері қаңғыбастық үшін ұсталған адамдар арасында жасырын жұмысты, оларды арнайы тексеруді ұйымдастырады және осылайша іздеуде жүрген адамдарды және олар іздестіру кезеңінде жасаған қылмыстарды анықтайды. Қылмыскерлерді анықтау мен ұстаудың тиімділігін арттыру тұрақты жұмыс істейтін іздеу топтарын қабылдағыш-дистрибьюторларда құру болып табылады, олардың қызметкерлері жеке іздеуді қолдана отырып, қаңғыбастарды, қылмыскер-гастролерлерді және іздеуде жарияланған адамдарды анықтаумен жүйелі түрде айналысады.

Әкімшілік қамауға алынғандарға арналған арнайы қабылдағыштардың қызметкерлері ұсақ бұзақылық жасағаны үшін сотталғандар арасында, ал медициналық айықтырғыштардың қызметкерлері мас күйінде жеткізілген адамдар арасында іздестірілгендерді анықтайды. Олардың іздестіру жұмысының сәттілігі сауалнамалық деректер мен іздестірілгендердің белгілері туралы, олар өмір сүре алатын құжаттар туралы және т.б. тұрақты ақпаратпен қамтамасыз етіледі.

Қылмыстық полицияға көші-қон қызметінің қызметкерлері үлкен көмек көрсетеді, олар іздеуде жүрген адамдарды визалық ережелерді жүзеге асырған кезде, уақытша және тұрақты тіркеуде және үзінді көшірмеде және т. б. іздестіруде жарияланған адамдар мекенжай бюроларына тіркеу және іздестіру материалдарын орналастыру кезінде, сондай-ақ іздестіруде жарияланған паспорттар мен паспорттар бланкілерінің деректемелері бойынша табылуы

мүмкін. Сонымен қатар, көші-қон полициясының қызметкерлерін криминалдық полиция бөлімшелері кейбір іздестіру шараларын жүзеге асыруға тартады.

Қоғамдық қауіпсіздік қызметінің және жол полициясының қызметкерлері бекеттер орналасқан аудандарда және патрульдеу маршруттарында іздестіру іс-шараларын жүзеге асырады. Бұл ретте барлық жол патрульдік нарядтар мен ЖПҚ бекеттерін қалталы іздестіру дәптерлерімен, сондай-ақ жылдам әрекет ететін фотокөшірме техникасының көмегімен көбейтілген фотокарталармен қамтамасыз ету жақсы нәтиже береді. Жол полициясының қызметкерлері, ең алдымен, еліміздің басқа аудандарынан келген және автошаруашылықта жұмыс істейтін азаматтар арасында, сондай-ақ жол ережесін бұзушылар арасында іздестірілгендерді анықтауға бағдарлануы тиіс. [7]

Іздеу жұмысында Ішкі істер кезекші бөлімдерінің мүмкіндіктері кеңінен қолданылады. Ішкі істер органдары бойынша кезекші: іздестірілгендер туралы жол патрульдік қызметтің нарядтарын бағдарлайды; олардың арасынан іздестірілгендерді анықтау мақсатында жеткізілген және әкімшілік ұсталған азаматтарды тексереді; қызмет көрсетілетін аумақта олардың пайда болуы туралы хабар келіп түскен кезде іздестірілгендерді ұстауды ұйымдастырады; осы орган іздестірген адамдар туралы мәліметтерді іздестіруді бақылауды ұйымдастыру үшін тәуліктік ақпараттың қысқаша мазмұнына орналастырады.

Ішкі істер органдарының сараптамалық-криминалистикалық бөлімшелері криминалдық полиция аппараттарына жасырын қылмыскерлер мен хабар-ошарсыз кеткендерді іздестіру кезінде, белгісіз мәйіттердің жеке басын анықтау кезінде және іздестіру жұмысының өзге де міндеттерін шешу кезінде жедел-техникалық құралдарды қолдану мәселелерінде көмек көрсетеді [8]. Олар жедел құрамды осы құралдарды қолдану тәсілдеріне үйретуге және арнайы білімді қажет ететін жедел-іздестіру іс-шараларын өткізуге белсенді қатысады.

Мұндай іс-шараларға мыналар жатады:

- қылмыс жасауға байланысты Ішкі істер органдары іздестіріп жүрген деректері бар адамдарды жасырын суретке түсіру, бейнетүсірілім және саусақ ізімен түсіру;

- іздеуде жүрген қылмыскерлердің жеке басын олардың қолжазбасы немесе саусақ іздері бойынша жасырын анықтау;

- тергеуден, анықтаудан және соттан қашуға немесе жалтаруға күдікті адамдар олардың түпнұсқалығын немесе қолдан жасалғандығын анықтау мақсатында пайдаланатын құжаттарды жасырын зерттеу;

- салыстырмалы зерттеу үшін әртүрлі объектілер мен үлгілерді жасырын іріктеу және алу;

- жасырын қылмыскерлерді іздестіру және қылмыстық істерді тергеу барысында қажеттілік туындаған әртүрлі заттар мен құжаттарға жасырын және ресми криминалистикалық, химиялық және өзге де зерттеулер мен сараптамалар жүргізу.

Криминалдық полиция қызметкерлері өз кезегінде сараптамалық-криминалистикалық бөлімшелерге жасырын қылмыскерлер қолданатын айла-амалдар мен айла-амалдар (құжаттарды қолдан жасау, саусақ іздерін жою және т.б.) туралы хабарлайды. Бұл ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарында жедел-техникалық құралдарды қолдану әдістемесін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Криминалдық полиция аппараттары бас бостандығынан айыру орындарының жедел аппараттарымен өзара іс-қимылды орнатады және үнемі қолдайды. Ең алдымен: іздеуде жүрген қылмыскерлердің байланыстары және олардың пайда болуы ықтимал орындары туралы және жедел қызығушылық тудыратын басқа да мәселелер бойынша өзара жедел ақпарат алмасу; Үйлестірілген іздестіру іс-шараларының жоспарларын бірлесіп әзірлеу жүзеге асырылады; бас бостандығынан айыру орындарынан қашқан қылмыскерлерді, сондай-ақ шартты түрде босатылған және шартты түрде сотталғандарды бірлескен немесе келісілген іздестіру шараларын жүргізу, бұл ретте қолма-қол күштермен және құралдармен және т.б. өзара көмек көрсету.

Түзеу мекемелерінен қашқан аса қауіпті қылмыскерлерді, әскери қызметшілерді, өз бөлімшелерінен қарумен қашқан ішкі әскерлерді, сондай-ақ жоғары қоғамдық қауіп төндіретін өзге де қылмыскерлерді іздестіру кезінде

криминалдык полиция аппараттары бас бостандығынан айыру орындарының жедел аппараттарымен ғана емес, ҰҚК органдарымен де өзара іс-қимыл жасайды. Олар «Сирена» бастапқы іздестіру іс-шараларының жоспарларын, сондай-ақ өзара ақпараттандыру жүйесін, іздестірілгендерді анықтау және ұстау жөніндегі жедел-іздестіру шараларын олармен келіседі. Ұлттық қауіпсіздік органдары, өз кезегінде, ішкі істер органдарының өтініші бойынша полицияның жедел-іздестіру аппараттарына өздерінің жасырын және жедел-техникалық мүмкіндіктерін пайдалана отырып, аса күрделі іздестіру істері жөніндегі іс-шараларды өткізуде көмек көрсетеді.

Құқық бұзушылықтарға қарсы күресті күшейтудің маңызды резерві қоғаммен іскерлік байланыс орнату болып табылады. Жұртшылықпен және халықпен тығыз байланыс Ішкі істер органдарының беделін нығайтады, олардың жұмысы туралы оң қоғамдық пікір қалыптастыруға ықпал етеді, полиция қызметкерлері мен басқа да қызметтердің жедел хабардарлығын арттырады, азаматтарды іздеудегілерді анықтауға белсенді көмек көрсетуге ынталандырады. [9]

Ішкі істер органдары іздестіру жұмысының міндеттерін мамандандырылған жасақтармен, жедел жасақтармен, тәртіпті сақтаудың қоғамдық пункттерімен, штаттан тыс полиция қызметкерлерімен және жұртшылықтың басқа да өкілдерімен өзара іс-қимыл жасай отырып шешеді. Олар қоғам өкілдерін, ал өз кезегінде халықты қылмыстық көріністер фактілері, сондай - ақ ішкі істер органдары іздеген немесе белгілеген адамдар туралы жүйелі түрде хабардар етеді. Қоғамдық тәртіпті сақтау қызметін атқаратын жұртшылық өкілдеріне олардың мінез-құлқының белгілері мен ерекшеліктері бойынша іздеудегілерді тану әдістері туралы, полиция қызметкерлерін хабардар ету тәртібі туралы, іздеудегілерді ұстау және ішкі істер органдарына жеткізу тәсілдері туралы нұсқама жүргізеді. Паспорт режимінің сақталуын, қылмыскер-гастролерлер мен қаңғыбастарды анықтау бойынша рейдтерді, базарларда, стадиондарда және басқа да қоғамдық орындарда қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды бірлесіп жүргізу де жасырын

қылмыскерлерді анықтауға ықпал етеді. Сонымен қатар, қылмыстық полиция қызметкерлерінің басшылығымен штаттан тыс полиция қызметкерлері іздеудегі адамдардың орналасқан жерін, олардың байланыстарын, ұрланған мүліктер мен құндылықтарды сақтау орындарын және т. б. анықтау үшін жеке іздеу шараларына қатыса алады.

Іздестіріліп жатқан адамдарды (қонақүй әкімшілері, пойыз бригадирлері, перрондар мен вокзалдар бойынша кезекшілер, кассирлер, жүк тасушылар, сатушылар, даяшылар және т.б.) табу мүмкіндіктері бар лауазымды адамдармен және азаматтармен сенімді қарым-қатынас орнату жақсы нәтиже береді. Мұндай адамдарды іздестіру жұмысына тарту олардың ішкі істер органдарының жедел-қызметтік іс-шараларына қатысу тәсілдері мен шектерін айқындайтын Қазақстан Республикасы ІІМ-нің қолданыстағы заңнамасына және нормативтік актілеріне қатаң сәйкес жүзеге асырылуға тиіс. Оларға мемлекеттік-билік өкілеттіктерін жүзеге асыруға байланысты (ұстау, тінту және т.б.), іздестіру жұмысының жасырын құралдары мен әдістерін ашып көрсете отырып немесе өмір мен денсаулыққа нақты қауіп төндіретін іс-шараларды жүргізуді тапсыруға тыйым салынады.

1.2 Әртүрлі санаттағы адамдарды іздестіру жөніндегі бастапқы шаралар

Бастапқы іздестіру іс - шаралары айыпталушының тергеуден, анықтаудан және соттан, сотталған адамның бас бостандығынан айыру, бас бостандығынан айыру орындарынан қашу, қамаудан және қамаудан қашу түріндегі жазаны өтеуден жалтару фактісі анықталған кезден, сондай-ақ адамның хабар-ошарсыз жоғалып кеткені туралы өтініш түскен кезден басталады.

Жасырын адамдарды іздестіру іздестірілгендерді табуға және физикалық ұстауға бағытталған бастапқы тексеру және іздеу іс-шараларынан басталады. Іздестірілетіндердің санатына және оларды жасырудың мән-жайларына байланысты іздестіру жөніндегі бастапқы іс-шаралар шұғыл не әдеттегі тәртіппен жүзеге асырылуы мүмкін.

Айыпталушының Қазақстан Республикасы Қылмыстық-процестік кодексінің 136-бабына, 147-бабына және 153-бабына сәйкес анықтаудан, тергеуден немесе соттан жасырыну ниеті туралы мәліметтерді алған кезде қылмыстық тергеуді немесе процесті жүргізетін органның жалтару фактісін болғызбау мақсатында оған бұлтартпау шарасын сайлау немесе өзгерту туралы мәселе шешіледі.

Айыпталушы тергеуден және анықтаудан жалтарған кезде Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 45-бабына, 292-бабына сәйкес тергеуші, анықтаушы оны іздестіруге шаралар қолданады [4].

Осы мақсатта айыпталушыны жалтару фактісі анықталған сәттен бастап дереу:

- куәгерлерден жалтару мән-жайлары, айыпталушының болуы мүмкін жерлері, туыстары және өзге де байланыстары туралы жауап алады, оның тез анықталуына және ұсталуына ықпал ететін басқа да мәліметтерді анықтайды;

- айыпталушыны іздестіру туралы жазбаша хабарламаны қылмыстық, көші-қон, жол полициясы, қоғамдық қауіпсіздік бөлімшелеріне және ПО-ның басқа да қызметтеріне жібереді;

- айыпталушыны іздестіруге жариялау туралы қаулы шығарады.

Қазақстан Республикасы ҚПК-нің 292-бабына сәйкес [4] алдын ала тергеп-тексеру мерзімдерінің аяқталуын күтпей, айыпталушыны іздестіруге жариялау туралы қаулы шығарылғаннан кейін бір тәулік ішінде іздестіру бөлімшесіне мынадай материалдарды жібереді:

- қылмыстық істі СДТБТ тіркеу туралы [10], айыпталушы ретінде тарту туралы, айыпталушыны іздестіруге жариялау туралы, бұлтартпау шарасын сайлау (өзгерту) туралы қаулылар, айыпталушыны іздестіруге тоқтатыла тұрған қылмыстық істер бойынша іс бойынша іс жүргізуді тоқтата тұру туралы қаулы;

- айыпталушының жеке басы, белгілі байланыстары және оны іздестіру бойынша жүргізілген іс-шаралар туралы анықтама;

- соттылықты тексеру туралы талап;

- тіркеу туралы мекенжай бюросының анықтамасы, формулярдың көшірмесі, азаматтығы туралы мәліметтер, фотосурет және дактокарта;

- көші-қон, жол полициясы, қоғамдық қауіпсіздік бөлімшелеріне және ПО-ның басқа да қызметтеріне жіберілген іздестіру туралы хабарламаның көшірмелері;

- қажет болған жағдайда жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу туралы санкцияланған қаулылар.

Іздестіру туралы криминалдық полиция бөлімшесіне жіберілген тапсырма тергеушіні (анықтаушыны) айыпталушыны анықтауға одан әрі қатысудан босатпайды.

Тергеу бөлімшелерінің басшылары-айыпталушылардың іздестіруге уақтылы және негізделген жариялануын, бұлтартпау шарасын дұрыс тандауын, іздестірілгендер анықталғаннан кейін қылмыстық істер бойынша іс жүргізуді қайта бастауын іс жүргізу-ведомстволық бақылауды жүзеге асырады.

Сот сотталушының сот талқылауынан жалтару фактісі анықталғаннан кейін прокуратура органдарына оны іздестіруді жариялау туралы қаулымен қылмыстық іс жібереді [11]. Қадағалаушы прокурор қылмыскерді іздестіруге жариялаудың негізділігін және сот қабылдаған шешімнің заңдылығын зерделегеннен кейін қылмыстық істі сот қаулысымен бірге іздестіру ісін жүргізу үшін алдын ала тергеу жүргізген ПО-ға жібереді.

Іздестіру жариялауға және бастапқы тексеруге негіз болған материалдар іздестіру ісіне тігіледі.

Тергеушіден, анықтаушыдан материалдарды, іздестіру туралы сот қаулысын алғаннан кейін жедел қызметкер дереу:

- ПО жеке құрамын жасырынған адамның жеке басы және оның белгілері туралы хабардар етеді;

- іздестірілушінің тұрғылықты жері мен жұмыс орны бойынша, оның неғұрлым ықтимал орналасқан не пайда болған жерлерінде айыпталушының орналасқан жерін білетін немесе білуі мүмкін адамдарды анықтайды, іздестіруге басқа да шаралар қолданады;

- арнайы хабарламаны (іздестіру парағы) іздеудегі адамның ықтимал орналасқан жері бойынша қалалық полиция бөліміне жібереді [12].

Бас бостандығынан айыру орындарынан, күзетпен және қамауға алу орындарынан адам қашқан кезде ҚАІБ басшылығы ҚАЖ басшылығымен бірлесіп дереу мынадай негізгі іс-шаралар ұйымдастырады:

- «ыстық ізбен» қашып кеткен адамды қудалау;
- қашқынның пайда болуы мүмкін жерлерге жедел топтар жіберіледі;
- қашқаннан кейін іздеуде жүрген адамның ықтимал қозғалыс маршруттарында бекеттер, тосқауылдар қойылады;
- қашып кеткен адаммен бірге ұсталған адамдарға қатысты тергеу әрекеттері мен жедел-іздестіру іс-шаралары жүргізіледі;
- қашып кеткен адамның жеке басы және оның сыртқы келбеті туралы ПО мен түзеу мекемесінің жеке құрамы бағдарланады;
- аса қауіпті, қарулы қылмыскерлер қашқан кезде «Сирена» арнайы іс-шаралар жоспары қолданысқа енгізіледі;
- жергілікті теледидар, радио, баспа мүмкіндіктері пайдаланылады;
- қашып кеткені туралы ол анықталғаннан кейін дереу ІІМ, ПД, ІІББ, КПД кезекші бөліміне қашып кеткен ПО-ны іздестіруге қосу туралы шешім қабылдау үшін республика және ТМД облыстарының көршілес аудандарына баяндалады;
- қашып кеткен қылмыскер айдауылданған ПО-ға хабарланады.

Белгілі бір лауазымды атқару немесе белгілі бір қызметпен айналысу құқығынан айыру, қоғамдық, түзеу жұмыстарына тарту, бас бостандығынан айыруға шартты түрде сотталған бас бостандығын шектеу түріндегі жазасын өтеуден жасырынған сотталған адамды, сондай-ақ жазасын өтеу кейінге қалдырылған жүкті әйелдер мен жас балалары бар әйелдерді іздестіру кезінде бастапқы іздестіру іс-шараларын қылмыстық-атқару инспекциялары жүргізеді. Бұл ретте сотталғанды білетін туыстары мен басқа да адамдардан жауап алынады, ПД, ІІББ, КПД, мекенжай бюроларының, пәтер иелерінің

кооперативтерінде және басқа да ұйымдарда, мекемелерде есепке алу бойынша тексеру жүзеге асырылады.

Егер бір ай ішінде сотталған адамның орналасқан жері анықталмаса, жазаны орындайтын немесе осы санаттағы сотталған адамға бақылауды жүзеге асыратын орган іздестірудің барлық материалдарын ұсынумен бірге сотталған адамның тұрғылықты жері бойынша сотқа береді.

Осы санаттағы адамдарды іздестіруді сотталған адамның тұрақты тұратын жері бойынша ПО, ал жүкті әйелдерге қатысты бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеуді кейінге қалдырған және бас бостандығынан айыру неғұрлым жеңіл жазамен ауыстырылған адамдарды - таңдалған жаза орны бойынша ПО жүзеге асырады.

ПО сот органдарынан аталған санаттағы адамдарды іздестіруге хабарландыру құжаттарын алып, белгіленген тәртіппен іздестіру ісін бастайды және сотталған адамды іздестіруге шаралар қолданады.

ПО тармағында көрсетілген іздестірілуші табылған немесе ұсталған кезде жазаны орындайтын немесе осы санаттағы сотталғанды бақылауды жүзеге асыратын органға хабарлайды.

Тергеу изоляторларынан, түзеу мекемелерінен, елді мекендер колонияларынан тергеу-қамауға алынған, сотталғандар қашып кеткен кезде әкімшілік он тәулік ішінде осы мекеме қызмет көрсету аумағында орналасқан ПО-мен бірлесіп әзірленген жоспарға сәйкес іздестіру іс-шараларын жүзеге асырады.

Уақытша ұстау изоляторларынан Қарулы және топтық қашу, қарулы әскери қызметшілерді дезертациялау жағдайларында облыстардың және көліктегі барлық ПД, ПБ, сондай-ақ іргелес мемлекеттердің шекара маңы облыстарының құқық қорғау органдары дереу бағдарланады [13].

1.3 Іздестіру іс-шараларын жүргізу кезінде ішкі істер органдары бөлімшелерінің өзара іс-қимылы

Өз функционалдық міндеттерін жүзеге асыру барысында қызметкерлер:

- *жедел бөлімшелер* - күнделікті қызмет процесінде оларда бар жедел мүмкіндіктерді ескере отырып, іздеудегі адамдарды анықтайды және ұстайды, жедел ақпаратты іске асыру барысында және іздеу іс-шараларын жүргізу кезінде күдіктілерді, айыпталушыларды, сотталушыларды, сотталғандарды өз қызметінің бағыттары бойынша іздестіруге қатысады, басқа ПО-дан келіп түсетін іздестіру тапсырмаларын, тапсырмалар мен бағдарларды орындайды. күдіктілер мен айыпталушыларды анықтаудан, тергеуден және соттан жалтарудың алдын алу жөніндегі шараларды жүзеге асырады;

- *тергеу* - қылмыстық істерді тергеу, қылмыстық жауапкершілікке тартылған азаматтардың жеке басын зерттеу процесінде іздеуде жүрген қылмыскерлерді анықтайды, олардың жергілікті тұрғындар болып табылмайтындарына немесе осы елді мекенде қысқа уақыт тұратындарына ерекше назар аударады;

- *көші-қон полициясы* - жеке басын куәландыратын құжаттарды беруге және айырбастауға байланысты жұмыстарды жүзеге асырған кезде, олардың арасында іздестірілгендерді анықтау мақсатында ҚР ІІМ ақпараттандыру және байланыс департаменті, мекенжай бюросы есепке алу бойынша жүгінгендерді тексеруді жүзеге асырады. Тексеру процесінде оларға қатысты іздестірудің болуы белгіленетін адамдарды ұстау шараларын қабылдайды, бұл туралы дереу аумақтық ПО-ның кезекші бөліміне хабарланады, содан кейін ұсталғанды келген жедел топқа береді;

- *кезекші бөлімдер* - «Образ+» ААІЖ, мекенжай бюросы және ПД, ПБ, КПД ақпараттық-техникалық қызмет басқармасының есебі бойынша тексеру жолымен жеткізілген және әкімшілік ұсталған азаматтардың арасынан іздестірілетіндерді анықтайды. Қылмыскерлерді «ыстық іздер» бойынша, сондай-ақ олардың қызмет көрсетілетін аумақта пайда болуы туралы сигналдар

түскен кезде ұстауды ұйымдастырады. Іздестіруге жедел-іздестіру топтарының, патрульдік-бекеттік қызметтің, жол полициясының, Мемлекеттік күзет қызметінің, қабылдағыш-бөлгіштердің, арнайы қабылдағыштардың және басқа да бөлімшелердің кезекші нарядтары бағдарланады. Жүргізілген жұмыс туралы анықтамалар іздестіру бөлімшелеріне жіберіледі;

- *учаскелік полиция инспекторлары* - іздестіру бөлімшелерінің іздестіру тапсырмалары мен бағдарлары бойынша немесе қалалық полиция департаменті басшылығының тапсырмасы бойынша қызмет көрсетілетін учаскенің аумағында тұрғылықты жері, жұмысы және оқуы бойынша іздестіруге жарияланған адамдар туралы ақпаратты тексереді, қажетті бастапқы іздестіру іс-шараларын жүргізеді. Іздестірілгендердің ықтимал орналасқан жерінің мекенжайларын тексереді, олардың байланыстарын анықтайды, бұл ретте басқа өңірлерден тұруға, уақытша және маусымдық жұмыстарға келетін адамдарға ерекше назар аударады. Іздестірілгендерге келіп түскен бағдарлар бойынша салыстырып тексеру жүргізеді. Ақпараттық-техникалық қызмет басқармасының есебіне сәйкес барлық жеткізілген адамдарды тексереді, оларды іздестірілгендердің фотосуреттерімен және белгілерімен салыстырады. Іздеушілер анықталған кезде ұстау шараларын қолданады. Атқарылған жұмыс туралы анықтамалар іздестіру бөлімшелеріне жіберіледі;

- *жол полициясы* - патрульдеу бекеттері мен маршруттарында автокөлік құралдарының жүргізушілері мен жолаушыларының жеке басымен іздестіріліп жатқан белгілер мен фотосуреттерді салыстырыңыз. Жүргізуші куәліктерін беру, емтихан тапсыру, сенімхаттарды тіркеу, автотөлемді тіркеу және техникалық тексеру кезінде, автошаруашылықтардың жүргізуші құрамы мен жеке көлік иелері арасында, жол ережесін бұзушылар мен жол-көлік оқиғаларын жасағандар арасында іздеудегілерді анықтайды. ПО-ға жеткізілетін адамдарды ақпараттық-техникалық қызмет басқармасының және мекенжай бюросының есебі бойынша олардың арасында іздестірілгендерді анықтау тұрғысынан тексереді. Ажырасуларда жеке құрам іздеудегі адамдар туралы оларды қабылдайтынын көрсете отырып, үнемі басшылыққа алады.

Іздестірілгендер анықталған жағдайда ұстау шараларын қабылдайды. Жүргізілген жұмыс туралы іздестіру бөлімшелері жазбаша хабардар етеді;

- *әкімшілік қамауға алынғандар үшін арнайы қабылдағыш* – қабылдағыш - таратушы, медициналық айықтырғыш - іздестіріліп жатқан адамдар туралы кезекші нарядтар мен жеке құрамды бағдарлайды, ұсталған және қамауға алынған азаматтарды "Образ++" ААІЖ, ақпараттық-техникалық қызмет басқармасының және мекенжай бюросының есептері бойынша олардың арасынан іздестірілгендерді анықтау мақсатында тексереді;

- *кәмелетке толмағандардың істері жөніндегі инспекция бөлімшелері* - кәмелетке толмаған күдіктілерді, айыпталушыларды, хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздестіруге қатысады;

- *ақпараттық-техникалық қызмет бөлімшелері* - іздестіру ақпаратын жинауды, есепке алуды және өңдеуді жүзеге асырады, көрсетілген ақпаратты сұрау салулар бойынша және мүдделі аппараттарға бастамашыл түрде береді, іздестіру бюллетеньдерін шығарады, іздестірудің уақтылы жариялануын және тоқтатылуын бақылауды қамтамасыз етуге қатысады.

2. ІШКІ ІСТЕР ОРГАНДАРЫНЫҢ ІЗДЕСТІРУ ЖҮРГІЗУІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ТАКТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

2.1 Республикалық іздегіруді ұйымдастыру және жүргізу тактикасы

Іздегірілетін адамдардың барлық санаттарына іздегіру істері іздегіруді жүргізу үшін негіз болып табылатын құжаттарды алған сәттен бастап дереу басталады.

Республикалық іздегіру ІО басшысы бекіткен жоспар бойынша жүзеге асырылады, бір мезгілде іздегіру ісін жүргізу туралы қаулы бекітіледі.

Республикалық іздегіру процесінде физикалық шаралар (буктурмалар, криминогендік объектілерді бұғаттау, бекеттер қою, жергілікті жерді, саяжайларды, құдықтарды тарау, қудалау және т.б.) іздегірілгендердің туыстық және өзге де байланыстары тұратын, олардың неғұрлым ықтимал қозғалысы мен пайда болуы ықтимал орындарда «ыстық іздер» бойынша қолданылады. Жасырын аппараттың көмегімен іздегірілгендердің туыстары мен жақын таныстары әзірленеді, олармен байланыста бола алады.

Республикалық іздегіру тергеушілермен, анықтауды жүргізетін адамдармен, іздегіруді жариялаған сотпен тығыз өзара іс-қимылда жүргізіледі, оның нәтижелері туралы соңғысы тоқсан сайын хабардар етіледі.

Тергеуден, анықтаудан, соттан жалтару және қылмыстық жазаны өтеу мән-жайлары анықталғаннан кейін республикалық іздегіру кезінде:

- ІО және басқа да құқық қорғау және арнаулы органдардың жеке құрамы хабардар етіледі;
- болжамды қозғалыс бағыты бойынша және іздегірілушінің пайда болуы ықтимал жерлерде іздеу ұйымдастырылады;
- қозғалыс маршруттарын, ықтимал пайда болу және болу орындарын, байланыстарды белгілеу мақсатында туыстарынан, таныстарынан және өзге де адамдардан, іздегірілушінің фотосуреттері мен қолжазба үлгілерін алу, жеке басының сипаттамаларын, көршілерінен, әріптестерінен және іздегіру мүддесі

үшін ақпарат алу үшін сенімгерлік қатынастар орнатылатын басқа да адамдардан сұхбат алынады [14];

- іздестіріліп жатқан адамның белгіленген қозғалыс бағыттары, оның туыстарының тұратын жерлері, фотосуреттерді кейіннен таратумен таныс екендігі туралы ПБ-ның электрондық, факсимильдік байланысы арқылы дереу хабардар етіледі;

- мекенжай бюросының картотекасына іздестіру парақтары қойылады, іздестірілуші көші - қон полициясы аппараттарының, заңсыз көші - қонға қарсы күрес бөлімінің, жеке басын куәландыратын және тіркеу құжаттарын алу орны бойынша, әкімшілік қамауға алынғандарға арналған арнайы қабылдағыштардың, қабылдағыш-бөлгіштердің, медициналық айықтырғыштардың, қорғаныс істері жөніндегі бөлімшелердің, Еңбек ресурстарын пайдалану жөніндегі мекемелердің, емдеу мекемелерінің, мәйітханалардың есептері бойынша тексеріледі ҚР Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің [15];

- жасырынған адамның соңғы жұмыс орны бойынша кадр аппараттары кадрларды есепке алу жөніндегі карточкада оны іздестіру туралы белгі қоюды және іздестіріліп жатқан адамның құжаттарға келгені туралы ПО-ға хабарлауды не ол туралы басқа кәсіпорындар, мекемелер немесе жекелеген азаматтар анықтама берген жағдайларда хабардар етіледі;

- тиісті жедел қызметкерлер арқылы түзеу мекемелерінде, тергеу изоляторларында және уақытша ұстау изоляторларында, қабылдағыш-таратқыштарда, әкімшілік қамауға алынғандарға арналған арнайы қабылдағыштарда, медициналық айықтырғыштарда ұсталатын адамдар олардың арасынан іздестірілушіні, сондай-ақ ол туралы ақпараты бар адамдарды анықтау мақсатында тексеріледі;

- жасырынған адамның туыстары мен таныстарының тұратын жерлері анықталып, тиісті аумақтық ПО дереу бағдарланады;

- саусақ іздері немесе дактилоскопиялық карталар талап етіледі; тергеуден, анықтаудан және соттан жалтару фактісі анықталған сәттен бастап

айыпталушыны іздестіру кезінде бұл адамның дактилоскопиялық картасы қылмыс орындарынан алынған саусақ іздері бойынша тексеру үшін ПББ, ПБ Жедел-криминалистикалық бөлімшелеріне және ТМД елдерінің ПБ-не ықтимал және ықтимал орындар туралы ақпарат болған кезде жіберіледі. іздестіру басталғаннан кейінгі уақыт кезеңінде қылмыс жасалуы мүмкін;

- жасырын аппарат бағдарланады, оның ішінде іздеушіні, оның туыстарын және өзге де байланыстарды жеке білген, ал олар болмаған кезде жасырынған адамның болуы мүмкін жерлер және оның ниеттері туралы ақпарат алуға мүмкіндігі бар азаматтар арасынан алынады.

- Салық комитеті, нотариаттық кеңселер, Әділет басқармасы, кеден органдары бойынша жеке сәйкестендіру нөмірін ресімдейтін адамдар арасында іздестірілетіндерді анықтау, жылжымайтын мүлікті сату, автокөлікті пайдалануға және фирмаларды тіркеуге сенімхат алу, патенттер, коммерциялық және өзге де қызметпен айналысуға куәліктер алу тұрғысынан тексерулер жүргізіледі;

- іздеуде жүрген адамды туыстары мен таныстары арқылы анықтау бойынша жедел-тактикалық комбинациялар жүргізіледі (таныстардан телефон қоңырауын немесе жазбаларды ұйымдастыру және т. б.);

- белгіленген тәртіппен іздестіріліп жатқан адамның, оның туыстарының немесе таныстарының атына келіп түсетін пошта-телеграф хат-хабарына тыйым салынады;

- барлау аппаратының күштері мен құралдары пайдаланылады, ол үшін ПД, ПБ жедел қызмет Басқармасына (бөліміне) іздестірілушімен байланыста болатын немесе оның орналасқан жерін білетін адамдарға қатысты жасырын іс-шаралар (жасырын байқаулар, жедел қондырғылар, барлау-іздестіру іс-шаралары, арнайы техникалық құралдарды пайдалана отырып арнайы іс-шаралар, есепке алу бойынша тексеру) жүргізуге тапсырмалар ресімделеді);

- қажет болған жағдайда қылмыстық барлау және жоғары технологиялар саласындағы қылмыстарға қарсы күрес бөлімшелерінің мүмкіндіктері

пайдаланылады, ұялы телефондардың нөмірлері белгіленеді, оларды нақтылау жүргізіледі;

Кез келген іздестіру дел бойынша жоспарланатын жалпы іздестіру іс-шаралары мыналарды қамтуы тиіс:

- іздеуде жүрген адамның туыстарынан, таныстарынан, көршілерінен және әріптестерінен ықтимал орналасқан жерлерін, қозғалыс маршруттарын, байланыстарын анықтау мақсатында сауалнама жүргізу, жеке басының сипаттамаларын қабылдайды;

- жасырынған айыпталушының туған жері және соңғы тұрғылықты жері бойынша жергілікті атқарушы органдардың АХАТ бөлімдерін іздестіру туралы хабардар ету, онда ол тегін өзгерту туралы, туу, неке, ажырасу туралы куәліктің көшірмесін алу туралы және т. б. өтініш жасай алады.;

- соңғы жұмыс орны бойынша кадр бөліміне хабарлау-оның жеке ісіне іздестіру туралы белгі енгізу үшін;

- бұл туралы жедел бөлімшелерге хабарламай, айыпталушыны әскери есептен шығаруға кедергі жасау мақсатында оны іздестіру туралы әскери комиссариатқа хабарлау;

- фотосуреттерді, қолжазба үлгілерін алу, іздеуде жүрген адамның қан тобын анықтау;

- қызмет көрсету аумағында іздестірілгендердің пайда болуы ықтимал іздестіру бағдарларының бағыты;

- әкімшілік қамауға алынғандар үшін арнайы қабылдағыштарға және ұсталғандар арасында іздестірілгендерді анықтау мақсатында қабылдағыш-бөлгіштерге тапсырмалар Жолдау;

- арнайы жедел-іздестіру топтарының қызметкерлерін іздестіретіндердің белгілері туралы бағдарлау;

- саусақ іздері немесе Құқық қорғау органдарының ақпараттық орталықтарында бар өзге де сәйкестендіру ақпараты бар саусақ іздері карталарын талап ету;

- іздестіру үшін қажетті ақпараты бар азаматтардың құпия көмегін пайдалану;

- қажетті ЖІІ, ЖТӘ жүргізу [16];

- қажет болған жағдайларда іздеушінің, оның туыстарының немесе өзге де байланыстардың атына келіп түсетін почта-телеграф хат-хабарларына тыйым салу туралы ұсыныстар енгізу.

Іздестіру іс-шараларының жоспарын орындау, Қосымша деректер алу немесе жаңа нұсқаларын ұсыну кезінде қосымша іс-шаралар жоспары әзірленеді. Ең күрделі ЖІІ, ЖТӘ жүзеге асыру үшін жеке жоспарлар жасалуы мүмкін [17].

Республикалық іздестіруді жүзеге асырудың маңызды ұйымдастырушылық-құқықтық құралы іздестіру бойынша жүргізілуі қажет іс-шараларды көрсете отырып, іздестіру тапсырмаларын дайындау болып табылады. Іздестіру тапсырмалары қызмет көрсету аумағында, қолда бар деректерге сәйкес, іздестірілушінің нақты байланыстары бар және оның пайда болуы ықтимал жедел-іздестіру органдарына жіберіледі. Іздестіру тапсырмалары ведомстволық нормативтік актілерде көзделген белгілі бір нысан бойынша жасалады.

Іздестіру тапсырмаларын орындау оларды алғаннан кейін дереу ұйымдастырылады және іздестіру бастамашысына жауап тапсырманы алған сәттен бастап он тәуліктен кешіктірілмей жіберіледі. Іздестіру тапсырмасын көрсетілген мерзімдерде орындау мүмкін болмаған кезде іздестіру бастамашысына алдын ала жауап жіберіледі, онда қабылданған шаралар, олардың нәтижелері және тапсырманы орындауды аяқтау мерзімдері туралы хабарланады.

Бұдан шығатыны, белсенді алдын алу-профилактикалық жұмысты жүзеге асырумен қатар, жалпы ішкі істер органдарының қызметінде қылмыс жасағаны үшін жазаның бұлтартпастығын қамтамасыз етуге үлкен мән беріледі. Жазаның ескерту мәні оның қатыгездігімен емес, оның еріксіздігімен байланысты.

Қылмыс үшін ауыр жаза тағайындалғаны маңызды емес, бірақ қылмыстың бірде-бір жағдайы ашылмауы керек.

Ең кең жазалаудың бұлтартпаушылық принципі мынаны білдіреді:

- дайындалған және жасалған қылмыстардың барлық фактілерін анықтау;
- айыпталушы ретінде тартылуға жататын барлық адамдарды анықтау;
- кінәлілерді әділ жазалау (яғни жасалған қылмыстың ауырлығын жазалаудың пропорционалдылығы);
- қылмыс жасалған сәттен бастап ол үшін жаза қолданғанға дейінгі уақытты минимумға дейін қысқарту.

Құқық бұзушыларды жазалаудың бұлтартпастығын қамтамасыз етудің негізгі жолы қылмыстарды тез және толық ашу, кінәлілерді әшкерелеу және қылмыс жасаған әрбір адам әділ жазаға тартылуы және ешбір жазықсыз адам қылмыстық жауапкершілікке тартылмауы және сотталмауы үшін заңның дұрыс қолданылуын қамтамасыз ету болып табылады.

Сонымен қатар, тергеу мен соттан жасырынған айыпталушыларды, үкімдерді орындаудан жалтарған сотталғандарды және заңда көзделген жағдайларда өзге де адамдарды жедел іздестіру жазаның сөзсіздігін қамтамасыз етудің маңызды шарты болып табылады.

Сотталғандардың қашуы көбінесе басқа ауыр қылмыстармен бірге жүреді: күзет шабуылдары, кісі өлтіру, ауыр дене жарақаттары, өртеу және кейде жаппай тәртіпсіздіктер. Бұл қылмыстар түзеу мекемелерінің қалыпты қызметін елеулі түрде бұзады, сотталғандардың түзелуіне кедергі келтіреді, олардың кейбіреулерінде түрмеден қашу қылмыстық ниеттерінің пайда болуына ықпал етеді. Сотталғандардың қашып кетуіне байланысты оларды іздестіруге және ұстауға байланысты іс-шараларды өткізуге айтарлықтай күштер мен қаражат бөлінеді. Жасырынған қылмыскерлердің едәуір бөлігі қоғамдық пайдалы еңбекке қосылмайды және күнкөрісі жоқ, қаңғыбастықпен айналысады немесе жаңа қылмыстар жасайды. Ең қауіпті қылмыскерлер қылмыстық әрекетті жалғастыру үшін қашу жасайды. Олар топтар ұйымдастырады, оларға бұрын сотталмаған, моральдық тұрғыдан тұрақсыз

адамдарды тартады және батыл қылмыстар жасайды. Бас бостандығынан айыру орындарынан шартты түрде босатылған адамдардың жұмысынан жалтару өте жағымсыз салдармен бірге жүреді. Мұндай адамдар үкімдердің орындалуына кедергі келтіріп қана қоймай, өндіріске айтарлықтай экономикалық зиян келтіреді.

Мемлекетаралық іздестіруге жарияланар алдында және жылына кемінде екі рет тегі бойынша, ал ҚР БП Құқықтық статистика және арнайы есепке алу Комитетінің дактилоскопиялық есепке алу жөніндегі дактокартасы және тұрғылықты жері бойынша ҚР Жергілікті атқарушы органдарының ҚАІБ, медициналық мекемелер, мәйітхана, әскери комитет және АХАТ есепке алу жөніндегі дактокартасы болған кезде-іздеушінің қайтыс болғандар қатарында болмайтынын тексеру жүзеге асырылады белгісіз мәйіттердің арасында жаңа неке тегінің өзгеруімен тіркелді ме, тегі, аты, әкесінің аты белгіленген тәртіппен өзгермеді ме, бірақ туған жері бойынша - туу туралы куәлікті, әскери қызметке және оны өткеру орындарына қатынасы туралы анықтамаларды қайта алу үшін жүгінген бе.

Ауыр қылмыс жасаған қылмыскерлерді іздестіруге бағдарларды, тапсырмаларды алған кезде ІО іздестіру бастамашысының өтініші бойынша мекенжай бюросына іздестіру парағы қойылады және іздестірілушіге айып тағылған қылмыстық заңның бабы, бұлтартпау шарасы міндетті түрде көрсетіле отырып, белгілер қойылады. Іздестіруді жүзеге асыратын ІО ай сайын мекенжай бюросымен салыстыру жүргізеді.

Қала сыртындағы орган іздеген қылмыскерге іздестіру парағы алты ай мерзімге қойылады, содан кейін іздестіру бастамашысының өтініші бойынша ұзартылуы мүмкін.

Басқа ІО-ға объективті емес бағдарларды, іздестіру тапсырмаларын жіберуге тыйым салынады.

Жасырын іздестіру ісін жүргізгеннен кейін оның жеке басын сипаттайтын мәліметтерді жинау шаралары қабылданады.

Іздеушінің жеке басын зерттеумен бір мезгілде оны анықтау бойынша іс-шараларды тиімді жүргізу мақсатында қызметкерлер жеке іздеу әдісін, жедел қызмет, қылмыстық барлау мүмкіндіктерін, жедел-ізвестіру қызметінің құралдары мен әдістерін, жұртшылықтың көмегін пайдалана алады. Деректемелер анықталуда, жеке басын куәландыратын құжаттардың және басқа құжаттардың орналасқан жері белгіленеді және «Экспресс-ізвестіру» ААІЖ жүйесі бойынша ҚАІБ тексеру мақсатында ізвестіру есептеріне түзетулер енгізіледі.

ЖІІ, ЖТӘ-ні жүзеге асыру барысында жасырынған адамды кінәсімен келуге көндіру мүмкіндіктері зерттеледі. Осыған байланысты іздеушіге оң әсер ете алатын және оны кінәлі болуға шақыратын туыстары мен таныстары анықталады.

Ауыр қылмыс жасаған адамдарды ізвестіру, сондай-ақ бас бостандығынан айыру орындарынан қашу, қамауға алу және қамауға алу, бас бостандығынан айыру түріндегі жазасын өтеуден жалтару кезінде халықты хабардар ету мақсатында жекелеген жағдайларда жергілікті радиохабар тарату, теледидар, баспасөз мүмкіндіктері пайдаланылады, ІО-да «полиция оларды іздеуде» іздеуде жүрген адам туралы бағдарлар орналастырылады.

Стендте алты айдан кейін түсірілетін фотосуреттері, орнату деректері мен белгілері бар іздеудегі адамдарға арналған плакаттар орналастырылады.

Егер ізвестіру процесінде адамды бір облыстың, республиканың бірнеше ІО ізвестіретіні анықталса, оған барлық материалдар ізвестіруді нақты ІО-ға қайта тапсыру туралы мәселені шешу үшін КІД немесе КІБ жіберіледі. Бұл ретте басқа ІО ізвестіру дело есептен шығарыла отырып, телнұсқаларға ауыстырылады.

ҚР ІМ КІД ізвестіру істерін жолдағанға дейін мынадай іс-шараларды жүзеге асыру қажет:

- жедел-анықтамалық және басқа да қолда бар есепке алу бойынша іздеушіні тексеру;

- белгілері, ықтимал орналасуы туралы туыстық және басқа байланыстарды сұрау;

- іздеушіні мемлекетаралық іздестіруге жариялау;

- жоспарлар бойынша барлық іс-шараларды орындау;

- іздестіруді қайта тапсыру көзделіп отырған ПО қызмет көрсету аумағында тұратын туыстарының, оның ішінде туыстарының мекенжайына келіп түсетін почта-телеграф хат-хабарына тыйым салу;

- қылмыстық істі зерделеу туралы анықтама жасау;

- туыстық және өзге де байланыстардың сызбасын жасау;

- іздеуде жүрген адамның жеке басы туралы Фотосурет қосымшасымен анықтама жасау;

- кісі өлтіру туралы нұсқаны тексеріңіз (хабар-ошарсыз кеткен, қашқан және қашқан адамдарға қатысты істер бойынша);

- іздеуде жасырын аппарат пен жедел қызметтің мүмкіндіктерін пайдалану;

- барлық құпия құжаттарды тіркеп, істің екінші бөлігіне тігу;

- қайта тапсыру себептерін көрсете отырып анықтама жасау (парақ нөміріне сілтеме жасай отырып);

- құжаттарды тігу, нөмірлеу, тізімдеме жасау.

Іздестіруді қайта тапсыру туралы өтінішхатқа ПД, ПББ, КПД басшылығы қол қоюға тиіс.

Егер іздестіріліп жатқан адамның жақын туыстық байланыстары ПО-ға қызмет көрсетуден тыс жерде тұрса (іздестіру ісінде түсіндірме, мекенжай бюросының анықтамалары болған кезде) іздестіру дело барлық бастапқы ЖІІ, ЖТӨ жүзеге асырылғаннан кейін және ПД, АІББ, КПД арқылы мемлекетаралық іздестіруге жарияланғаннан кейін іздестіруді қайта тапсыру туралы мәселені шешу үшін ПМ-ге жіберіледі.

Іздестіруге жарияланатын адамның басқа біреудің атына немесе басқа да белгілеу деректеріне құжаттары бар екені анықталған кезде, оны іздестіру барлық анықталған мәліметтерді көрсете отырып жарияланады. Мұндай

жағдайларда қаулының сыртқы жағында қосымша анықталған барлық деректер, құжаттардың деректемелері, сондай-ақ Ерекше белгілер, іздестірілушінің лақаплич, соңғы соттылығы туралы мәліметтер көрсетіледі.

Мемлекетаралық және Халықаралық іздестіруді жариялау ПО-ны ҚР аумағында адамдарды іздестіру жөніндегі ЖІІ, ЖТӘ-ні жүзеге асырудан босатпайды.

2.2 Мемлекетаралық іздестіруді ұйымдастыру және жүргізу тактикасы

Адам анықталмаған жағдайда, республикалық іздестіру процесінде ол мемлекетаралық іздестіруге жарияланады.

Іздестірілушіні мемлекетаралық іздестіруге жариялау республикалық іздестіруді жүзеге асыратын ішкі істер органының материалдары бойынша жүргізіледі.

Мемлекетаралық іздестіру кезінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ақпараттық орталықтары мен ІІМ мекенжай бюроларының барлық жедел-анықтамалық есептерінің сигналдық жүйесі пайдаланылады.

Өзара әрекеттесудің негізгі формалары:

- жедел-іздестіру, жедел-анықтамалық, сәйкестендіру, криминалистикалық және өзге де ақпаратпен алмасу (сұрау салу режимінде және бастамашылықпен), оның ішінде іздестіру міндеттерін іске асырудың нысандары мен әдістері туралы;

- өзара іс-қимыл жасайтын тараптардың келісімі бойынша қызметтік іссапарларға жіберілген ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне жәрдем көрсету.

Адамдарды іздестіру және анықтау мәселелері бойынша ПО-ның өзара іс-қимылы олардың орталық аппараттары арқылы жүзеге асырылады.

Бірақ белгісіз мәйіттерге азаматтардың жеке басын іздеу және сәйкестендіру бойынша қызметтік хат алмасу ПО-ның тиісті бөлімшелері арасында тікелей жүзеге асырылады [18, Б. 21.].

Іздестіру бастамашысында іздестіріліп жатқан адамның орналасқан жері туралы ақпарат болған кезде ол тексеру үшін тиісті ТМД ПО-ға жіберіледі, ал қызмет көрсету аумағында іздестіріліп жатқан адам жасырылуы мүмкін ПО туралы нақты мәліметтер болмаған кезде іздестіру тапсырмалары жоғары тұрған ПО-ға жіберіледі.

Егер тиісті түрде ресімделген іздестіру тапсырмалары аумақтық ПО-да екі және одан да көп рет орындалмаған (сапасыз орындалған) жағдайда, іздестіру бастамашысы тиісті ақпаратты жоғары тұрған ПО-ға жіберуге құқылы. Бұл ретте сұрау салынатын Тараптың ПМ-не және ұйымдасқан қылмысқа және ТМД-ның өзге де қауіпті қылмыс түрлеріне қарсы күресті үйлестіру жөніндегі бюроға ақпарат іздестірудің бастамашысы болып табылатын ПМ арқылы ғана жіберіледі [19].

Із-түзсіз жоғалған, белгісіз мәйіттер мен белгісіз науқастарды есепке алу бойынша іздестірілетін және белгіленетін адамдарды тексеру Қазақстан Республикасы ПМ-нің бас ақпараттық орталығына, республикалық (ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің құрамында), өлкелік, облыстық ПО-ның еркін нысанда ресімделген ақпараттық орталықтарына, тану картасының деректемелерінің құрамы мен мәндерін ескере отырып, міндетті түрде қолданба фотосуреттері.

ПМ және желілік ПО орталық аппараттарына жіберілетін бағдарлар мен іздестіру тапсырмалары орындалуға жатпайды.

Сұрау салынатын тараптың ПО пысықтауды қажет ететін нақты ақпаратты қамтымайтын, объективті емес, жалпы сипаттағы бағдарларға жауап бермеуі мүмкін.

Интерпол арналары адамдарды мемлекетаралық іздестіру мақсатында олардың орналасқан жері және ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің бірі туралы сенімді деректер болған кезде ғана пайдаланылуы мүмкін. Бұл жағдайда іздестіру Қазақстан Республикасының құзыретті органдарының Интерпол желісі бойынша сұрау салулар мен тапсырмаларды халықаралық іздеуді жариялау, орындау және жіберу, сондай-ақ оларды өңдеу туралы

Нұсқаулықтың ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2017 жылғы 4 тамыздағы № 78 бұйрығы «Анықтаудан жасырылған адамдардың арнайы есебін жүргізу және пайдалану қағидаларын бекіту туралы, тергеу, сот, сондай-ақ жазасын өтеуден немесе пробациялық бақылауды жүзеге асырудан жалтарған, хабар-ошарсыз кеткен, туыстарымен байланысын үзген адамдар, анықтама деректерін, жеке басы анықталмаған мәйіттерді және Атқарушылық іс жүргізу бойынша борышкерлер, мемлекет мүддесі үшін қойылған талап-арыздар бойынша жауапкерлер болып табылатын іздестіріліп жатқан адамдарды, сондай-ақ алимент өндіріп алу, мертігуден немесе денсаулығына өзге де зиян келтіруден, асыраушысының қайтыс болуынан келтірілген зиянды өтеу туралы өзі туралы хабарлауға қабілетсіз» [20].

Қылмыстық жауаптылыққа тартылатын адамдарды мемлекетаралық іздестіру іздестіріліп жатқан адамға қатысты қамауға алу түріндегі бұлтартпау шарасы таңдалған жағдайда ғана жарияланады.

Дереу мемлекетаралық іздестіруге, іздестіру жүргізу туралы процестік шешім қабылданған сәттен бастап адамдардың мынадай санаттары жарияланады:

1) Бандитизм, кісі өлтіру, тонау, бопсалау, балаларды зорлау, адам ұрлау, жаппай тәртіпсіздіктер, атыс қаруын, оқ-дәрілерді, жарылғыш, уландырғыш және радиоактивті заттарды ұрлағаны үшін қылмыстық жауапкершілікке тартылған;

2) Атыс қаруымен қаруланған, сондай-ақ жауынгерлік керек-жарақтары, жарылғыш, уландырғыш және радиоактивті заттары бар;

3) Қылмыстардың аса қауіпті қайталануын жасаған адамдар және бас бостандығынан айыру орындарынан қашқан адамдар қамаудан және қамауға алу, бас бостандығынан айыру түріндегі жазаны өтеуден жалтару;

4) Айыпталушылар, сотталушылар, хабар-ошарсыз кеткен сотталған адамдар, олардың болуы немесе ТМД-ға қатысушы басқа мемлекеттерге бару ниеті туралы анық ақпарат болған кезде.

Қылмыстық заңнамамен ауыр және аса ауыр түрлерге жатқызылған қылмыс жасады деп айыпталған не бұрын ауыр, аса ауыр қылмыстар үшін мемлекетаралық іздестіруге сотталған адамдар - бір ай мерзімнен кешіктірілмей, ал қалғандары (ауырлығы орташа және аз) - республикалық іздестіру басталған күннен бастап үш ай өткен соң жарияланады.

Егер республикалық іздестіру шаралары таусылды деп пайымдауға жеткілікті негіздер болса, мемлекетаралық іздестіруге бұрын белгіленген мерзімдерді жариялау туралы шешімді ПО бастығы қабылдайды.

Мемлекетаралық іздестіруге жарияланған адамға іздестіру ісін немесе оның телнұсқасын жүргізу тапсырылған жедел уәкілдер іздестіріліп жатқан адамның болуы мүмкін жерлер туралы анық мәліметтер алған кезде іздестіру тапсырмаларын және жекелеген тапсырмаларды жібереді, ал іздестіріліп жатқан адам табылған кезде оны ұстауға шаралар қабылдайды.

Іздестіруді жүзеге асыратын іздестіру бастамашысы болып табылмайтын ТМД-ға қатысушы мемлекеттің аумағында іздеуде жүрген адамды ұстау кезінде ұстауды жүзеге асыратын ПО ұстау сәтінде азаматтығын белгілеу шаралары қолданылады.

Ұсталған адамда сұрау салынатын мемлекеттің азаматтығы болған кезде бұл туралы іздестірудің бастамашысы болып табылатын тиісті прокурор, сондай-ақ ПМ хабардар етіледі.

Ұстау, қамауға алу және ұстап беру мәселелері халықаралық шарттарға және іздестіріліп жатқан мемлекеттің заңнамасына сәйкес шешіледі.

Ұстауды жүзеге асырған орган іздестірудің бастамашысы - тергеушіні, анықтаушыны, іздестірілушіні айыптау бойынша іс жүргізуінде қылмыстық іс жатқан судьяны хабардар ету үшін, экстрадициялық материалдарды дайындау және прокуратура органдарына жіберу үшін ПО-ға хабарланады.

Мемлекетаралық іздестіру «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің адамдарды мемлекетаралық іздестіру туралы шарттары» регламенттеледі 2013 жылғы 16 қазандағы № 135-V Қазақстан

Республикасының 2010 жылғы 10 желтоқсандағы Мәскеудегі ратификацияланған Заңы [21].

Іздестіру тапсырмасы-іздестіру бастамашысы басқа ПО-ға іздестіріліп жатқан адамды нақты мекенжайларда ұстау шараларын белгілеу және қабылдау жөнінде ЖІІ, ЖТӨ жүргізу туралы берген тапсырма. Ол оларға қызмет көрсету аумағында іздеуде жүрген адамның бұрын пайда болғанын, тұрғанын немесе жұмыс істегенін, туыстары, таныстары бар, әскерде қызмет еткенін, сотталғанын, іссапарда болғанын және т. б. куәландыратын деректер болған кезде ғана жіберіледі.

Іздестіру тапсырмасын жолдау үшін іздестірілушінің еңбек қызметінің құжаттары, ЖІІ, ЖТӨ материалдары, сондай-ақ іздестірілушіні білетін азаматтардың хабарламалары және басқа да материалдар негіз бола алады.

Іздестіру тапсырмасы белгілі бір нысанда жасалады. Онда көрсетілген:

- іздеуде жүрген адамның толық анықтама деректері;
- оның сыртқы келбетінің белгілері және басқа да жеке ерекшеліктері;
- іздестіру негіздері;
- таңдалған бұлтартпау шарасы;
- іздеуде жүрген адамның пайда болуы мүмкін орындар;
- осы мекен-жайда жасалуы керек іс-шаралар және нені анықтау керек;
- табылған кезде іздеушімен қалай әрекет ету керек.

Бар болса, іздестіру тапсырмасына іздестіріліп жатқан адамның фотокартасы және саусақ ізі картасы, қолжазба үлгілері қоса беріледі.

Осы талаптарға жауап бермейтін іздестіру тапсырмасы тапсырманың ПО - орындаушысы белгісі бар бастамашыларға орындалмай қайтарылады.

Іздестіру тапсырмаларын орындау оларды алғаннан кейін дереу ұйымдастырылады. Іздестіру бастамашысына жауаптар он тәулік ішінде жіберіледі.

Тапсырманы орындау үшін көп уақыт қажет болған жағдайларда бұл туралы іздестіру бастамашысына хабарланады. Жауапта: іздестіру тапсырмасын орындау үшін қандай іс-шаралар жүзеге асырылғаны; қазіргі

уақытта не істеп жатқаны; жақын болашақта не Ұйымдастыру жоспарланғаны көрсетіледі.

Іздестірілуші анықталған кезде іздестіру бастамашысы дереу хабардар етіледі. ПО-да іздестіру тапсырмасын орындау жөніндегі Барлық материалдар (анықтамалар, баянаттар, тексеруге қойылатын талаптар және басқа құжаттар) іздестіру тапсырмасымен және іздестіру тапсырмаларын орындау жөніндегі арнайы іске жауаптың көшірмесімен бірге тігіледі.

2.3 Халықаралық іздестіруді ұйымдастыру

Егер іздестіру іс-шараларын жүргізу барысында іздестірілушінің ҚР шегінен тыс жерлерге шығуы туралы нақты мәліметтер алынса, ол Интерпол ҰОБ арқылы халықаралық іздестіруге жарияланады [22].

Халықаралық іздеуді жариялау Интерполға мүше шет мемлекеттердің аумағында ғана мүмкін болады.

Интерпол ҰОБ арқылы айыпталушылар мен сотталғандарды қылмыс жасағаны үшін, саяси, әскери, діни немесе нәсілдік сипаттағы қылмыстарды қоспағанда, халықаралық іздестіру жүзеге асырылады.

Халықаралық іздестіру республикалық және мемлекетаралық іздестіруден кейін немесе бір мезгілде жарияланады.

Интерпол ҰОБ арқылы жүзеге асырылатын халықаралық іздестіру түрлері:

- қамауға алу және экстрадициялау мақсатында сотталған айыпталушыны іздестіру (қызыл бюллетень);
- айыпталушыны, сотталғанды оның орналасқан жерін анықтау мақсатында іздестіру (көк бюллетень);
- хабар-ошарсыз кеткен адамды іздеу (сары бюллетень);
- белгісіз мәйіттердің жеке басын анықтау және сәйкестендіру (қара бюллетень).

ҚР аумағында қылмыс жасаған және тергеу мен жазаны өтеуден жасырынған адамдар ҚР Бас Прокурорының немесе оның орынбасарларының санкциясымен қызыл бюллетень бойынша халықаралық іздестіруге жарияланады.

Қызыл бюллетень бойынша халықаралық іздестіруге санкция беруге жол берілмейді:

- 1) Іздестіріліп жатқан адамның кінәсін дәлелдеу жеткіліксіз болған кезде;
- 2) Айыпталушының ҚР мен ТМД елдерінен тыс жерде болуы мүмкін екендігі туралы нақты мәліметтер болмаған кезде;
- 3) Егер қылмыстық заңның айыпталатын қасақана қылмыс жасағаны үшін бабының санкциясы екі жылдан кем мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі және заңда үш жылдан кем мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жаза көзделген абайсыз қылмыстар жасағаны үшін жазаны көздесе;
- 4) Егер адамға сот үкімі бойынша алты айдан кем бас бостандығынан айыру түріндегі жаза тағайындалса;
- 5) Егер адам жеке айыптау тәртібімен қудаланса.

Іздестіріліп жатқан адамның ҚР мен ТМД елдерінен тыс жерде болуы мүмкін екендігі туралы жеткілікті мәліметтер болған кезде қылмыстық процесті жүргізуші орган адамды қызыл бюллетень бойынша халықаралық іздестіру жариялау туралы дәлелді қаулы шығарады және оны қылмыстық іс материалдарымен және тиісті өтінішпен бірге облыс прокурорына немесе оған теңестірілген прокурорға ұсынады.

Прокурор ұсынылған материалдарды қарайды және олар келіп түскен күннен бастап бес күн мерзімнен кешіктірмей дәлелді қорытындымен және қылмыстық ісімен халықаралық іздестіру жариялауға санкция беру туралы өтінішхатты ҚР Бас прокуратурасына жіберу туралы шешім қабылдайды.

Санкцияланған қаулы тиісті облыстық немесе оған теңестірілген прокуратура арқылы қылмыстық процесті жүргізетін органға жіберіледі. Санкция беруден бас тартқан жағдайда, бұл туралы себептер көрсетілген белгі қойылады.

Қылмыстық процесті жүргізуші орган санкцияланған қаулының көшірмесін халықаралық іздеуді жариялау үшін барлық қажетті құжаттармен бірге 3 тәулік ішінде Интерполдың ҰОБ -на орындау үшін жібереді.

Адамды іздестіруді жариялау туралы сот қаулылары санкциялауға жатпайды және қызыл бюллетень бойынша Халықаралық іздестіруді жариялау үшін негіз болып табылады.

Көк бюллетень бойынша халықаралық іздестіру, егер жүргізілген тергеу іс-қимылдары мен ЖІІ, ЖТӨ нәтижесінде жарияланған жағдайда жарияланады:

- іздеушінің ҚР шегінен тыс жерлерге шығуы туралы деректер алынды;
- іздеуде жүрген адамның ҚР-дан тыс жерлердегі туыстық, достық және өзге де байланыстары сенімді түрде анықталды;
- іздеуде жүрген адамның ҚР-дан іскерлік немесе басқа мақсатпен кетуге ниеті туралы ақпарат алынды.

Іздестіріліп жатқан адамның ҚР-дан шығуы туралы расталған мәліметтер болған кезде халықаралық іздестіру дереу жарияланады [23,24].

Айыпталушылар мен сотталғандарды Интерпол ҰОБ арқылы көк бюллетень бойынша халықаралық іздестіруге жариялаудың міндетті шарты іздеудегі адамдарға қатысты қамауға алу түріндегі бұлтартпау шарасын сайлау болып табылады.

Жасырынған айыпталушылар мен сотталған адамдарды халықаралық іздестіруге жариялаумен бір мезгілде іздестіру бастамашысы ҚР ҰҚК Шекара қызметіне іздестіріліп жатқан адамдарды ҚР Мемлекеттік шекарасы арқылы өткізу пункттерінде «Бүркіт» бірыңғай ақпараттық жүйесімен [25] бақылауға қою туралы сұрау салады [26].

Қылмыскердің ТМД елдерінің бірінде тұрған не ұсталған жері құжатпен расталған кезде іздестіру бастамашысы айыпталушыны іздестіруге жариялаған органның тергеу аппаратының басшысын немесе оны экстрадициялау жөніндегі материалдарды одан әрі дайындау үшін сотты бір мезгілде прокуратура органдарын хабардар ете отырып, тәулік ішінде жазбаша хабардар етеді [27].

Іздестіріліп жатқан адам басқа мемлекеттің азаматтығын қабылдаған жағдайда не егер қылмыскерді беруден бас тартылған болса, ПО тергеу аппараттары халықаралық келісімдер болған кезде тиісті құжаттар дайындайды және ҚР Бас прокуратурасы арқылы айыпталушыға табылған жері бойынша мемлекеттің құқық қорғау органдарына қылмыстық істі жіберу туралы мәселені шешеді, оны орналасқан елдің заңдары бойынша қылмыстық жауапкершілікке тарту үшін [28].

Хабар-ошарсыз кеткен адамдарды Интерпол ҰОБ арқылы халықаралық іздестіруге жариялау негізделген қаулы негізінде жүргізіледі [18].

Қаулыны іздестіру жұмысын жүзеге асыратын бөлімшенің, республикалық іздестіру хабарландыруының бастамашысы болып табылатын органның қызметкері шығарады, іздестіру жұмысын жүзеге асыратын бөлімшенің бастығы бекітеді, тиісті органның бастығы қол қояды және мөрмен расталады.

Интерпол ҰОБ-ға айыпталушыны, сотталғанды немесе хабар-ошарсыз кеткен адамды халықаралық іздестіруге жариялау туралы сұрау салуды бергеннен кейін іздестіру бастамашысы Интерпол ҰОБ-ға хабарлайды:

- іздеуде жүрген адамның ықтимал орналасқан жері және оның шет мемлекеттердегі байланыстары туралы қосымша мәліметтердің түсуі туралы;

- Халықаралық іздестіруді жалғастыру қажеттігі туралы, ол үшін адамды жариялаудың бір жылдық мерзімі өткенге дейін халықаралық іздестіруге тиісті растау - Халықаралық іздестіруді жалғастыру қажеттігі туралы жыл сайынғы хабарлама жібереді. Халықаралық іздестіруді жалғастыру қажеттігі туралы хабарлама жыл сайын Интерполдың ҰОБ ға жіберілуге тиіс;

- Халықаралық іздестіруді тоқтату туралы. Халықаралық іздестіруді тоқтату туралы қаулының көшірмесін Интерпол ҰОБ қаулы шығарылған кезден бастап екі тәулік ішінде береді.

Егер Халықаралық іздестіруді жүзеге асыру барысында шет мемлекеттердің Интерпол ҰОБ-дан іздестіріліп жатқан адамның байланыстары мен ықтимал орналасқан жері туралы хабарлама келіп түссе, Интерпол ҰОБ-

дан Халықаралық іздестіруді жандандыру жөнінде шаралар қабылданады. Келіп түскен хабарлама туралы және Интерпол ҰОБ Халықаралық іздестіруді жандандыру жөніндегі шаралар туралы іздестіру бастамашысына хабарлайды.

Интерполдың ҰОБ өз қалауы бойынша хабар-ошарсыз кеткен адамдарды да, айыпталушыларды да, сотталғандарды да халықаралық іздестіру аймағын кеңейте алады.

Интерпол ҰОБ айыпталушыны, сотталғанды немесе хабар-ошарсыз кеткен адамды халықаралық іздестіруге жариялау кезінде, сондай-ақ іздестіріліп жатқан адамдардың, Интерпол Бас хатшылығының халықаралық Дерекқоры бойынша Халықаралық іздестіруді тоқтату кезінде бес тәулік ішінде ҚР БП Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетін, Бас прокуратураны, ҚР ІІМ-ні және іздестіру бастамашысын жазбаша хабардар етеді.

Іздестіру бастамашысы халықаралық іздеуді жариялау, тоқтату туралы АӨО-ке хабарлайды [29].

Адамды халықаралық іздестіруге жариялаудан бас тарту туралы шешім қабылданған жағдайда Интерпол ҰОБ бастамашыға себептерін көрсете отырып хабарлама жібереді.

Халықаралық іздеуді жариялау үшін Интерполдың ҰОБ-ға жіберілетін құжаттардың тәртібі мен тізбесі халықаралық іздеуді жариялау туралы нұсқаулықпен регламенттеледі.

Интерпол арналары арқылы Қазақстанның құзыретті органдарына түсетін шет мемлекеттердің құқық қорғау органдарының сұрау салулары ҚР аумағында шетел азаматтарын іздестірудің заңды негізі болып табылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Іздеу жұмыстарын ұйымдастыру деңгейін арттыру қажеттілігі күштер мен құралдарды басқарудың күрделі шарттары мен міндеттерімен анықталады. Қазіргі жағдайда жедел жағдайдың әртүрлі факторларын, олардың облыстардың, қалалар мен аудандардың нақты жағдайларында көріну ерекшеліктерін мұқият ескеру қажет. Бұл, өз кезегінде, іздеуде жүрген қылмыскерлердің жақсы ұйымдастырылған есебін жүргізуге, іздеуде жүрген адамдардың жеке басы, психологиялық және басқа да қасиеттері туралы ғылыми өңделген ақпаратты уақтылы алуға, билік органдарынан жалтару үшін пайдаланған жағдайларға, жедел-іздістіру және алдын алу жұмыстарындағы кемшіліктерге, сондай-ақ жасырын құқық бұзушыларды анықтаудың кешенді шараларын ұйымдастыруға байланысты [30]. Дәл есепке алу және ғылыми қойылған ақпараттық-талдамалық жұмыс іздістіру жұмысын ұйымдастыру мен тактикасының жағымсыз жақтарын уақтылы анықтауға ықпал етеді, оны тиісті қайта құруды жүргізуге мүмкіндік береді және іздістіру шараларының нәтижелерін бағалаудың объективтілігі мен нақтылығын және оларды қазіргі заманғы талаптар деңгейінде жетілдіруді қамтамасыз етеді.

Жедел-іздістіру және қылмыстық-процестік шараларды кешенді қолдануға негізделген құқық қорғау қызметінің бір түрі ретінде іздістіру жұмысы жедел-іздістіру қызметінің бір бөлігі және қылмыстық-процестік қызметтің бір бөлігі болып табылады. Сондықтан іздеу ұғымын екі түрлі ұғымға ішінара бағынатын, қылмыстық іс жүргізу қызметі тұжырымдамасының бір бөлігін және ЖІҚ ұғымының бір бөлігін біріктіретін тәуелсіз пәнаралық ұғым ретінде қарастыруға болады.

Ішкі істер органдарының іздістіру жұмыстарын ұйымдастыруды кешенді зерттеу диссертацияға келесі негізгі тұжырымдар мен ұсыныстарды тұжырымдауға мүмкіндік береді.

Негізгі тұжырымдардың қатарына мыналар жатады:

- іздестіру жұмысының қолда бар ұйымдастырушылық және тактикалық нысандары мен әдістері объективті шындықтың қажеттіліктеріне толық сәйкес келмеді, осыған байланысты олардың қылмысқа қарсы күресте нақты қайтарымы төмендейді. Мұндай жағдайдың себептерінің бірі ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстары реттелуі тиіс құқықтық ережелердің жеткіліксіз әзірленуі болып табылады. Бұл қатардың проблемасына, атап айтқанда, құқықтық мәселелердің толық көлемде дамымауына байланысты қалыптасқан мән-жайларды жатқызуға болады ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстары;

- ішкі істер органдарының іздестіру жұмыстарын нормативтік-құқықтық регламенттеу институтының маңыздылығы нормативтік-құқықтық нормалар тиісті құқықтық жүйенің бастапқы нормативтік-басшылық принциптерін өз мойнына алатындығымен, құқық мазмұнын, оның негіздерін, онда бейнеленген қоғамдық өмір заңдылықтарын шоғырланған түрде білдіру үшін қолданылатындығымен анықталады;

- ішкі істер органдарының іздестіру қызметін табысты іске асыру үшін оңтайлы жағдайлар жасау көптеген жағдайларға байланысты. Олардың бірі ішкі істер органдарының іздестіру жұмысының тиімділігін арттыру үшін қолда бар барлық жедел-іздестіру құралдары мен әдістерін пайдалануды тұрақты жақсартуды қамтамасыз ететін құрал ретінде ведомстволық бақылау болып табылады. Құқықтық тәртіпті қорғаумен байланысты әлеуметтік құбылыс ретінде ЖІҚ-ны жетілдірудің негізгі құралдарының кешеніндегі ведомстволық бақылау орнын анықтаған кезде біз есеп пен бақылау қоғамның дұрыс жұмыс істеуі үшін қажет ең бастысы деген принципті тұжырымдамадан бастаймыз;

Көрсетілген ұсыныстар мен ұсынымдарды, сондай-ақ диссертациялық зерттеуде қамтылған ережелерді практикаға енгізу Қазақстан Республикасында жедел-іздестіру қызметін ұйымдастырудың жай-күйіне оң әсер етеді.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕРДІҢ ТІЗІМІ:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Конституция 1995 жылғы 30 тамызда Республикалық референдумда қабылданды. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000> (жүгінген күн: 15.12.2022ж.)
2. «Жедел-іздістіру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 15 қыркүйектегі № 154-ХІІІ Заңы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z940004000> (жүгінген күн: 15.12.2022ж.)
3. «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі № 199-V ҚРЗ Заңы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1400000199> (жүгінген күн: 15.12.2022ж.)
4. Қазақстан Республикасының қылмыстық процестік кодексі 2014 жылғы 4 шілдедегі № 231-V ҚРЗ. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000231/k14_231.htm (жүгінген күн: 15.12.2022ж.)
5. А.Я. Марков, А.Н. Волобуев. Қашудың алдын алу және тергеу: жәрдемақы. —М., 1982.
6. «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі № 235-V ҚРЗ Кодексі. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1400000235> (жүгінген күн: 15.12.2022ж.)
7. У.Д. Джураев. Жасырын қылмыскерге іздеу дела макеті. —Ташкент, 1989.
8. К.Р. Кельбялиев. «Құқықтану», «Қылмыстық құқық» профилін дайындауға арналған «Криминалистикалық сараптамаларды тағайындау және өндіру» пәні бойынша оқу құралы (дәрістер курсы), —Махачкала: ДГУНХ, 2016. —64 б.
9. В.Г. Камыш. Жасырынған қылмыскерлер мен хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздістіруді ұйымдастыру және тактикасы. —Минск, 1986.
10. «Қылмыстық құқық бұзушылық туралы арызды, хабарламаны немесе баянатты қабылдау және тіркеу, сондай-ақ Сотқа дейінгі тергеп-тексерулердің

бірыңғай тізілімін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2014 жылғы 19 қыркүйектегі № 89 Бұйрығы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14W0009744> (жүгінген күн: 01.02.2023ж.)

11. «Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 5 қарашадағы № 155-VII ҚРЗ Конституциялық заңы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2200000155> (жүгінген күн: 01.02.2023ж.)

12. Анықтаудан, тергеуден және соттан жасырынған адамдарды із-түзсіз жоғалған азаматтарды іздестіруді ұйымдастыру және белгісіз мәйіттердің жеке басын анықтау жөніндегі әдістемелік ұсынымдар. —Алматы, —1997.

13. «Әскери полиция органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2023 жылғы 14 наурыздағы № 205-VII ҚРЗ Заңы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000205> (жүгінген күн: 01.02.2023ж.)

14. Н.Н.Диваков, Н.В. Ланчев. Алдын ала тексеру материалдарын қалай жүзеге асырамыз. Тәжірибе алмасу. Бюллетені. 1966, №36 —Б. 67-70.

15. Құқықтық статистиканың Интернет-порталын Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитеті құрды. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://qamqor.gov.kz/> (жүгінген күн: 12.03.2023ж.)

16. «Жасырын тергеу әрекеттерін жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 12 желтоқсандағы № 892, Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2014 жылғы 12 желтоқсандағы № 565, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Төрағасының 2014 жылғы 12 желтоқсандағы № 62, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік күзет қызметі бастығының 2014 жылғы 15 желтоқсандағы № 146 және Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің 2014 жылғы 18 желтоқсандағы № 416 Төрағасы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V14C0010027> (жүгінген күн: 12.03.2023ж.)

17. Қырғыз Республикасындағы жедел-іздістіру қызметін құқықтық реттеу: аналитикалық шолу / талдау БҰҰ-ның Есірткі және қылмыс жөніндегі басқармасының «Қырғыз Республикасындағы қылмыстық сот төрелігін реформалауды қолдау» жобасы шеңберінде дайындалды. —Бішкек, 2014. —122 б.

18. К.М. Бейсебаев, А.Я. Вилкс. Жедел-іздістіру іс-шараларын жоспарлау. // Ішкі істер органдарының жедел-іздістіру қызметі. Терминдер мен анықтамалар: оқу құралы. —Киев: КСРО ПМ ҒЗИ ҚЖМ. Ф.Э. Держинский, 1988. —Б. 21.

19. А.Д. Шаймуханов. Топтық және ұйымдасқан қылмысқа қарсы күресте жедел-іздістіру заңнамасын жетілдіру // хабаршы - ҚР ПМ Б. Бейсенова ат. ҚА хабаршысы. Т. 1 (9), 2004, — Б. 102-105.

20. «Анықтаудан, тергеуден, соттан жасырынған адамдардың, сондай-ақ жазасын өтеуден немесе пробациялық бақылауды жүзеге асырудан жалтарған, хабар-ошарсыз кеткен, туыстарымен байланысын үзген, өзі туралы анықтама деректерін хабарлауға қабілетсіз адамдардың арнайы есебін жүргізу және пайдалану қағидаларын бекіту туралы, жеке басы анықталмаған мәйіттерді және Атқарушылық іс жүргізу бойынша борышкерлер, мемлекет мүддесі үшін қойылған талап-арыздар бойынша жауапкерлер болып табылатын іздеуде жүрген адамдарды, сондай-ақ алимент өндіріп алу туралы, жарақаттанудан немесе денсаулығының өзге де зақымдануынан, асыраушысының қайтыс болуынан келтірілген зиянды өтеу» Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2017 жылғы 4 тамыздағы № 78 Бұйрығы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2300031618> (жүгінген күн: 12.03.2023ж.)

21. «Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің адамдарды мемлекетаралық іздістіру туралы шартын ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 16 қазандағы № 135-V Заңы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1300000135> (жүгінген күн: 02.04.2023ж.)

22. «Қазақстан Республикасының Халықаралық қылмыстық полиция ұйымына (Интерпол) кіруіне байланысты іс-шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Министрлер Кабинетінің 1993 жылғы 20 шілдедегі N 629 Қаулысы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P930000629> (жүгінген күн: 02.04.2023ж.)

23. Е.В. Буряков. Хабар-ошарсыз кеткен адамдарды іздестіруді құқықтық реттеу / Е.В. Буряков // жедел-іздестіру қызметін заңнамалық реттеудің өзекті мәселелері: Бүкілресейлік ғылыми-практикалық конференция материалдары (Омбы, 18 Қараша 2014 ж.). —Омбы: Омбы Заңы. акад., 2015. —Б. 86-93.

24. А.Я. Гинсбург. «Жасырын тергеу әрекеттері» туралы / А.Я. Гинсбург [Электрондық ресурс] // ақпарат агенттігі «Zakon.kz» - қол жеткізу режимі: <http://www.zakon.kz/4568011-o-taknazvyvaemykh-neglasnykh.html> (жүгінген күн: 02.04.2023ж.)

25. Т.А. Ткачук. Қылмыстарды ашу, тергеу және алдын алу процесінде іздеу қызметін алгоритмдеу туралы / Т.А. Ткачук // ИО және ҚАЗ қызметкерлерінің қызметіндегі қылмыстық процесс пен криминалистиканың өзекті мәселелері: ғылыми-тәжірибе. конф. материалдар. (2010 ж. 18 наурыз) / Федер. жазаны орындау қызметі Владим. заңгер. Инст-т. Федер. жазаларды орындау қызметі. —Владимир, 2010.

26. «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасы арқылы адамдарды, көлік құралдарын, жүктерді және тауарларды өткізу пункттерінде, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасы арқылы өткізу жүзеге асырылатын өзге де орындарда өткізуді ұйымдастырудың үлгілік схемаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті төрағасының 2013 жылғы 30 қарашадағы № 504 Бұйрығы. [Электрондық деректер] // - Қол жеткізу режимі: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1300009070> (жүгінген күн: 02.04.2023ж.)

27. А.К. Строганов. Экстрадициялаудың қылмыстық іс жүргізу аспектілері // Ішкі істер органдарының құқық қорғау қызметін жетілдіру мәселелері: адъюнкттер мен ізденушілердің ғылыми еңбектерінің

университетаралық жинағы: И.бөлігі: —М. Ресей ІІМ Мәскеу университеті, 2002.

28. Е.А. Касаткина. Ресейдің қылмыстық процесінде айыпталушыны іздеу (мәселенің тарихына қысқаша экскурсия): Оқу құралы / Жалпы. ред. С.В. Бажанова. —Владимир: Ресей Әділет министрлігінің ВЗИ, 2003. —28 б .

29. С.Н. Есин. Тергеуден, анықтаудан және соттан жасырынған адамдарды іздестіруді ақпараттық қамтамасыз ету туралы мәселеге. // Қылмыспен күрес саласындағы соңғы ғылыми жетістіктерді пайдаланудың теориялық және қолданбалы аспектілерінің жинағы. Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары 2006 ж. 25 қазан / ТМУ. —Тула 2006. —Б. 136-142.

30. Н.В. Грязева. Қамаудан қашу тәсілдері. / Н.В. Грязева // Қылмыстық-атқару жүйесі: құқық, экономика, басқару. —2006. № 2. — Б. 17-22.

ҚОСЫМША 1. Енгізу актісі

«БЕКІТЕМІН»

Ақмола облысы полиция департаменті
Қосшы қаласы ПБ бастығы
полиция подполковнигі

Т.А.Саканов

«22» 02 2023 ж.

Магистрлік жоба қорытындыларын тәжірибеге енгізу
АКТІСІ

Комиссия құрамы:

Төраға - Ақмола облысы полиция департаменті Қосшы қаласы ПБ бастығының
орынбасары полиция подполковнигі А.Ф.Садуақасов

Комиссия мүшелері:

Ақмола облысы полиция департаменті Қосшы қаласы ПБ КПБ аға жедел уәкілі
полиция майоры Р.А. БекжановАқмола облысы полиция департаменті Қосшы қаласы ПБ КПБ жедел уәкілі
полиция аға лейтенанты М.Ж. Уралов

Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының жанындағы Құқық қорғау органдары академиясының магистранты Е.С.Адилбековтің «ПО-да қылмыскерлерді іздестіру қызметін ұйымдастыру мәселелері сұрақтары» тақырыбында жазылған магистрлік жобасының зерттеу нәтижелерін қарап, олардың бүгінгі таңдағы өзектілігін белгілей отырып, аталған тақырыпқа қатысты практикаға енгізуге бағытталған ұсыныстары Қосшы қаласы ПБ-мен ескерілетіні туралы акт жасалды.

Қосшы қаласы ПБ хаттама № 4/2 «22» 02 2023ж.

Төраға:

Ақмола облысы полиция департаменті
Қосшы қаласы ПБ бастығының орынбасары
полиция подполковнигі

А.Ф.Садуақасов

Комиссия мүшелері:

Ақмола облысы полиция департаменті
Қосшы қаласы ПБ КПБ аға жедел уәкілі
полиция майоры

Р.А. Бекжанов

Ақмола облысы полиция департаменті
Қосшы қаласы ПБ КПБ жедел уәкілі
полиция аға лейтенанты

М.Ж. Уралов